

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Michaela Zahradková

Regionální tisk na Kolínsku od roku 1945 do počátku 60. let

Diplomová práce

Praha 2014

Autor práce: Michaela Zahradková

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Barbara Köpplová, CSc

Rok obhajoby: 2014

Bibliografický záznam

ZAHRÁDKOVÁ, Michaela. Regionální tisk na Kolínsku od roku 1945 do počátku 60. let. Praha, 2014. 89 stran. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce Doc. PhDr. Barbara Köpplová, CSc.

Anotace

Diplomová práce s názvem Regionální tisk na Kolínsku od roku 1945 do počátku 60. let představuje periodický tisk, který vycházel na Kolínsku v letech 1945 až do počátku 60. let. V těchto letech se podoba českého tisku výrazně změnila. Svoboda novin byla omezena a vycházet mohlo v tomto období také jen několik periodik. Všechna musela mít povolení.

Na začátku práce nejdříve nastíním samotný region Kolínska, načrtnu jeho historický vývoj, větší část bude věnována době kolem 2. světové války a po ní. Zaměřím se hlavně na politické, ekonomické, demografické a kulturní události, které se v této době na Kolínsku odehrávaly.

Těžiště práce bude spočívat v charakteristice periodického tisku, který na Kolínsku vycházel v letech 1945 až do počátku 60. let, tedy zpracování informací, které mi poskytnou v Oblastním archívu v Kolíně. Čerpat budu také z dobového tisku a sekundární literatury.

Cílem mé práce je zjistit, jaké noviny na Kolínsku v těchto letech vycházely, kdo je vydával, jak obtížné bylo v této době na Kolínsku periodický tisk vydávat a zmíním i jakou měly tyto noviny strukturu, grafiku, co se v nich psalo či jak drahé byly.

Abstract

The thesis “Local press in the Kolín region from 1945 to the begin of the 60’s” introduces the periodicals published in the Kolín region from 1945 to the begin of the 60’s. In this period, the form of the Czech press has been changed distinctly. The freedom of press has been restricted and only a small number of periodicals had the permission to publish. All of them needed a license.

In the first part of my work I’ll start with picturing the Kolín region, sketching its historical development, the biggest part being dedicated to the period around and after the World War II. I’ll focus on the political, economical, demographical and cultural events that took place in this time period in the Kolín area.

The center of my work lies in the characteristics of the periodical press that has been published in the Kolín area from 1945 to the begin of the 60’s, more specifically the information processing that I have been provided with in the Regional archives of Kolín. I will also make use of the contemporary press and secondary literature.

The aim of my work is to find out what newspapers were being published in the Kolín area in these years, who published them, how difficult it was to actually publish periodical press and I will also mention the structure, graphic design, contents and prices of the newspaper

Klíčová slova

Kolínsko, Periodický tisk, závodní časopisy, tisk, média, 20. století

Keywords

District Kolín, periodical press, factory magazines, print, media, 20th century

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 14. května 2014   Michaela Zahradková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. PhDr. Barbaře Köpplové, CSc. za pomoc s výběrem tématu a především za rady, které mě směřovaly během psaní mé diplomové práce. Dále chci poděkovat zaměstnancům Státního archivu v Kolíně za ochotu a spolupráci.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce									
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:									
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Michaela Zahradková	Razítko podatelny: <table border="1" style="margin: auto;"> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;">Univerzita Karlova v Praze Fakulta sociálních věd</td> </tr> <tr> <td>Došlo dne:</td> <td style="text-align: center;">30-01-2013 -1-</td> </tr> <tr> <td>Cj: 954</td> <td style="text-align: center;">Práva: _____ Sčítáno: _____</td> </tr> <tr> <td>Přijímáno:</td> <td style="text-align: center;">_____</td> </tr> </table>	Univerzita Karlova v Praze Fakulta sociálních věd		Došlo dne:	30-01-2013 -1-	Cj: 954	Práva: _____ Sčítáno: _____	Přijímáno:	_____
Univerzita Karlova v Praze Fakulta sociálních věd									
Došlo dne:		30-01-2013 -1-							
Cj: 954		Práva: _____ Sčítáno: _____							
Přijímáno:	_____								
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2.									
E-mail diplomantky/diplomanta: zahradkovamichaela@seznam.cz									
Studijní obor/forma studia: žurnalistika - prezenční									
Předpokládaný název práce v češtině: Regionální tisk na Kolínsku v letech 1945 - 1948									
Předpokládaný název práce v angličtině: Regional Press in Region of Kolín 1945 - 1948									
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013) (diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí) ZS 2013/2014									
Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků): Ve své diplomové práci bych ráda prostudovala československý tisk, který vycházel na Kolínsku v letech 1945 – 1948, tedy těsně po 2. světové válce. V těchto letech se podoba českého tisku výrazně změnila. Svoboda novin byla omezena. Vycházet mohlo v tomto období také jen několik periodik, a všechny musely být povoleny ministerstvem informací. Od května až září-října 1945 však v regionech vycházely i vlastní tituly bez dohody s ministerstvem. Na začátku práce nejdříve nastíním samotný region Kolínska, načrtnu jeho historický vývoj, především tedy v době 2. světové války a po ní. Zaměřím se hlavně na situaci politickou, která vydávání novin v té době významně ovlivňovala. Dále také na ekonomické, demografické a kulturní události, které se v této době na Kolínsku odehrávali. Těžiště práce bude spočívat v charakteristice československého tisku, který na Kolínsku vycházel v letech 1945-1948, tedy zpracování informací, které mi poskytnou v Oblastním archivu v Kolíně a ve Státním oblastním archivu v Praze a které budu rovněž čerpat z dobového tisku a sekundární literatury. Tímto tématem se zatím žádná jiná diplomová práce nezabývala.									
Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků): Cílem mé práce je zjistit, jaké noviny na Kolínsku v těchto letech vycházely, kdo je vydával, jak obtížné bylo v této době na Kolínsku noviny vydávat a okrajově se zmíním i tom jakou měly tyto noviny strukturu.									
Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu): 1. Úvod 2. Vymezení regionu Kolín 3. Historický vývoj Kolínska 4. Kolínsko v letech 1945-1948 5. Média na Kolínsku v letech 1945-1948 6. Za jakých podmínek mohly noviny vznikat 7. Noviny na Kolínsku v letech 1945-1948 8. Shrnutí obsahu periodik na Kolínsku 9. Závěr									
Vymezení podkladového materiálu (např. titul periodika a analyzované období): Oblastní archiv v Kolíně a Státní oblastní archiv v Praze.									

Metody (techniky) zpracování materiálu:

Provedu kvantitativní obsahovou analýzu periodik, které v archivu vyhledám a dokumentů, které informují o tom, jak tyto periodika vznikala.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

BEDNAŘÍK, Karel a kol. Okresní archiv Kolín. Průvodce po fondech a sbírkách. Kolín: Okresní archiv Kolín, 1963.

Kniha zahrnuje správní, soudní, školské, spolkové aj fondy. Na začátku se nachází stručná historie města. Uvedeny jsou také archiválie institucí z Kolínska, jež jsou v jiných archívech. Příručku uzavírá soupis novin a časopisů, jež vycházely nebo vycházejí na Kolínsku.

BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPOVÁ, Barbara. Dějiny českých médií, Praha: Grada, 2011. Kniha zachycuje základní linii vývoje českých médií od Gutenbergova vynálezu až po české sdělovací prostředky v 90. letech 20. století. Prostor je věnován sociálnímu kontextu vývoje tisku a posléze i rozhlasu, televize a internetu. Jsou zde chronologicky řazeny všechny zásadní technologické změny a zmíněny důležité osobnosti české žurnalistiky.

FIALOVÁ, Ludmila, HORSKÁ, Pavla, KUČERA, Milan, MAUR, Eduard, MUSIL, Jiří, STLOUKAL, Milan. Dějiny obyvatelstva českých zemí, Praha: Mladá fronta, 1998.

Kniha podrobně popisuje demografický vývoj obyvatelstva na historicky vymezeném území českých zemí od pravěku až do konce 20. století. Jedna kapitola popisuje demografické změny v kontextu celého 20. století.

KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. Dějiny českých médií 20. století. Praha: Portál, 2010.

Publikace se nezaměřuje pouze na vývoj tisku, rozhlasu a televize, ale speciální kapitoly popisují proměny tiskové agentury ČTK, mediální legislativy, cenzury a novinářské profese jako takové. Záměrem je popsat československá média mezi lety 1918 až 1992. Jinojazyčné sdělovací prostředky působící v Československu jsou zmíněna pouze okrajově.

KUČERA, Milan. Populace České republiky 1918-1991. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 1994.

V knize jsou popsány a vyhodnoceny všechny demografické změny, které sociologové zaznamenali na území Československa mezi lety 1918-1991.

PÁNEK, Jaroslav, PROCHÁZKOVÁ, Eva. Regionální vlastivědná periodika a jejich místo v historiografii. Ed. Vyd.: Muzeum Podblanicka, Státní oblastní archiv v Praze, Státní oblastní archiv Benešov. Benešov-Vlašim, 2012

Kniha se věnuje popisu regionálních periodik. Především z vlastivědného hlediska a poukazuje i na jejich místo v historiografii. Nepostradatelné jsou i příspěvky místních kronikářů či historiků.

SCHULZ, Winfried: Analýza obsahu mediálních sdělení. Praha: Karolinum, 2004.

Kniha se věnuje charakteristice metody obsahová analýza mediálního sdělení. Uvádí způsoby a postupy kvantitativní obsahové analýzy a na příkladu zpracování tzv. vánoční krize v České televizi na přelomu let 2000 a 2001 Českým rozhlasem ukazuje konkrétní aplikaci této metody.

VOJTÍŠEK, Václav. O nejstarších knihách města Kolína nad Labem k diplomatice městských knih českých. Brno: Časopis Matice Moravská, 1917.

Kniha se zabývá dějinami města Kolín a městskou problematikou. Václav Vojtíšek kalde počátky městských knih do 13.stolet, a informuje o úřadování města – správních i soudních věcech.

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

Regionální tisk v okrese Tábor v letech 1945-1989 (Jana Heřmánková, FSV UK – Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky)

Deník Nová doba v letech 1939-1945: regionální tisk na Plzeňsku (Hana Pražáková, 2008, FSV UK – Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky).

Datum / Podpis studenta/ky

30.1.2013 *Michaela Záhradková*
.....

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzují, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

.....
Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNY FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU VÝTISKŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE NA IKSŽ SCHVALUJE VEDOUcí PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY.

Obsah

Úvod.....	2
1 Kolínsko	5
1.1 Demografický vývoj města.....	6
1.2 Počátky města	7
2.1 Vznik dalších významných měst okresu	7
1.2.1 Kolín jako královské město	8
1.3 Kolín a 2. světová válka.....	10
1.3.1 Kolín a Židé.....	13
1.4 Poválečný Kolín a padesátá léta	15
1.5 Průmysl.....	17
1.5.1 Závodní podniky na Kolínsku	19
1.5.2 Tiskárny Kolínska	22
1.6 Kultura, náboženství a školství.....	24
2 Noviny a novinářská tradice na Kolínsku	27
2.1 Noviny a tisk – vymezení pojmu	27
2.2 Novinářská tradice v Československu	28
2.3 Novináři během druhé světové války a po ní.....	29
2.4 Novináři v padesátých letech.....	30
2.5 Novináři Kolínska.....	33
3 Tisk na Kolínsku	35
3.1 Tisk na Kolínsku za první republiky a mezi válkami	36
3.1.1 Tisk zájmových organizací.....	39
3.2 Léta 1945 – 1948 v Kolíně	42
3.2.1 Spolková a zájmová periodika po válce	47
3.3 Tisk na Kolínsku po roce 1948.....	48
3.3.1 Závodní a vesnické noviny v letech 1948-1950	49
3.4 Padesátá léta a tisk na Kolínsku.....	53
3.5 Šedesátá léta a tisk na Kolínsku.....	57
3.5.1 Zájmová periodika šedesátých let	58
Závěr	60
Summary	62
Použitá literatura	64
Seznam obrázků a grafů.....	68
Seznam příloh	69
Přílohy.....	69

Úvod

V moderní společnosti došlo ke změně původního poslání tisku. Tisk už není jen tvorba sdělení, která jsou významná pro orientaci lidí v životě a ve světě. Stále častěji se využívá masmédií k publicitě komerčně zajímavých sdělení. Jelikož je tisk významným subjektem tržního hospodářství, jsou média významná i pro ekonomiku a politiku.

Možná právě tento aspekt mě inspiroval k sepsání této diplomové práce. Vracím se totiž do historie, tam kde podle dochovaných informací měla ještě zpravodajská informace v tisku „cenu zlata“. Bylo tomu tak doopravdy? Mým cílem nebude najít na tuto otázku jednoznačnou odpověď, ale chci se podívat, co se dělo s tiskem v historii v kraji, který byl mým domovem, a možná pochopit, proč se tisk ocitnul tam, kde je nyní.

Diplomová práce nazvaná *Periodický tisk na Kolínsku od roku 1945 do počátku 60. let* se snaží zmapovat proměny, kterými prošel periodický tisk v Kolíně a jeho okolí po druhé světové válce. Celkově je práce členěna do tří hlavních kapitol. V první části práce představím geografickou a demografickou charakteristiku Kolínska, která by měla sloužit k utvoření celistvého obrazu o situaci na Kolínsku. Popíšu tedy všechny proměny, kterými Kolínsko v historickém průběhu prošlo, budu se snažit přiblížit politickou i mediální kulisu kraje, ale zaměřím se i například na průmysl, který má na Kolínsku dlouholetou tradici a je s ním spojen i vývoj tiskáren, který s mou prací úzce souvisí.

Druhá část se snaží přiblížit a vymezit pojmy jako noviny, periodický tisk, ale případnému čtenáři diplomové práce i ukázat úplný obraz toho, jak novinářství v této době vypadalo v celé zemi. Věřím, že přestože je tato kapitola pro účel práce možná spíše okrajovým tématem, může posloužit k ucelenějšímu pohledu na mediální scénu na Kolínsku a přispět k dalšímu poznání tisku a novinářství v zemi.

Třetí část je pak již věnována jednotlivým periodikům, která v regionu po roce 1945 vycházela. Na začátku kapitoly se vrátím i do hlubší historie, kde představím nejvýznamnější periodika, která na Kolínsku vycházela již dříve. Již během devatenáctého století totiž vycházelo na Kolínsku velké množství periodik. Během první světové války se jejich zaměření omezilo především na tisk politický a tisk spolků a organizací. Během druhé světové války řada titulů zaniká a obnovuje se tisk

levicových stran. Vydavatelé však musí bojovat s nedostatkem papíru. Na řadu tak přicházejí závodní časopisy i vesnické noviny.

Při zpracování jsem vycházela především z údajů z publikací knihovny Státního okresního archivu Kolín a regionálního oddělení Městské knihovny Kolín. Nejdůležitějším zdrojem pro mě byly ale archivní podklady nalezené ve Státním okresním archivu Kolín.

Strukturou své práce se po dohodě se svou vedoucí Doc. PhDr. Barbarou Köpplovou, CSc odchyliji od odevzdaných tezí. Jelikož nedávno vznikla bakalářská práce na podobné téma tomu mému, svou diplomovou práci s původním názvem *Regionální tisk na Kolínsku v letech 1945 – 1948* jsem rozšířila až do šedesátých let a budu se snažit jej pokrýt detailněji, pokud možno, aby nevznikl již žádný prostor pro otázky.

Kvůli lepší přehlednosti textu a detailnějšímu uchopení práce jsem především první část doplnila o hlubší historické detaily, které by ale měly být vzhledem k dalším informacím v práci logičtější, aby a čtenář nemusel dohledávat informace někde jinde.

Má práce nemá zvlášť oddělenou praktickou část, pokusila jsem se však praktické poznatky zahrnout do každé kapitoly. Citace z periodik uvádím ve své diplomové práci doslovně podle tehdejší pravopisné normy. Významným předmětem mého zájmu je pak především obsahová stránka vydávaných periodik, i ke vztahu k důležitým událostem, které se v zemi odehrávaly.

Poválečné období na Kolínsku zasáhlo po válce několik změn, které se často odehrávaly náhle, a možná lze říci, že i nepochopitelně. Bohužel toto ale „odnesly“ především archivní materiály z této doby, které jsou tak plné mezer. Při koncipování této práce jsem byla také ještě bohužel limitována nedostatkem publikací, které se tisku na Kolínsku samostatně věnují. Pozornost, jež je v tuzemské literatuře věnována tematice kolínského tisku, je nedostačující. Citelná je především absence publikace podrobně a uceleně mapující vývoj 50. a 60. let na Kolínsku.

Základním metodologickým východiskem této práce je tedy studium dobových pramenů. Hodlám zkoumat genezi novinářské a časopisecké produkce ve vybraném historickém období a všimnout si způsobu, jakým se její obsah měnil či jaké byly cíle, s

nímž periodika jejich majitelé vydávali a distribuovali obyvatelům Kolínska. Mediální obraz, který v rámci zkoumaných periodik vznikl, byl totiž odrazem celé společnosti.

Zároveň hodlám postihnout i okolnosti, za nichž vybrané noviny vznikaly, ukázat důvody jejich vzniku, ale i zániků jednotlivých titulů či vytváření nových mutací. Nedílnou složku diplomové práce by měl tvořit popis linie autorů-novinářů spojených s daným obdobím a lokalitou.

Ke zpracování tedy použiji historickou analýzu dobových článků a textů. Vzhledem k rozsahu práce mě bude zajímat zejména obsahová stránka. Pro zachování autenticity pramenů budu v práci citovat vždy v původním znění.

1 Kolínsko

Jako Kolínsko se označuje územně-správní jednotka okresu Kolín, která ale v historii prošla celou řadou změn. Největším městem okresu je Kolín na řece Labe, který lze považovat také za politické a kulturní centrum regionu. Město Kolín se nachází ve východní části Středočeského kraje a svojí rozlohou 744 km² zaujímá 8. místo ve Středočeském kraji a představuje 6,8 procent z rozlohy tohoto kraje.

„Kolínsko, kraj uhlazený poklidným tokem Labe a dotvořený tisíciletou lidskou činností, je jakýmsi fundamentem českého prostoru. Z oparu národní mytologie zde vystupují ruiny slavníkovské Kouřimi, ční gotické věže královských měst Českého Brodu a Kolína, tady, v dnes již zaniklých Lipanech, byla ukončena jedna z utopických vizí české historie a o tři staletí později se bitvou u Kolína kraj zapsal do historie evropské.“¹

Obrázek 1: Znak města – Městský úřad Kolín
zdroj: www.mukolin.cz²

Název Kolín pochází ze staročeského slova „koliti“ - „zatloukat kolíky“ - a souvisí s polohou Starého Kolína v často zaplavované oblasti na soutoku říčky „Klejnárky“ a řeky Labe. V jeho okolí se pomocí dřevěných kůlů zpevňovala půda.

¹ JELÍNEK, Zdeněk a Zdeněk HELFERT. Kolínsko. 1. vyd. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1990. Úvod. ISBN 80-7057-025-3.

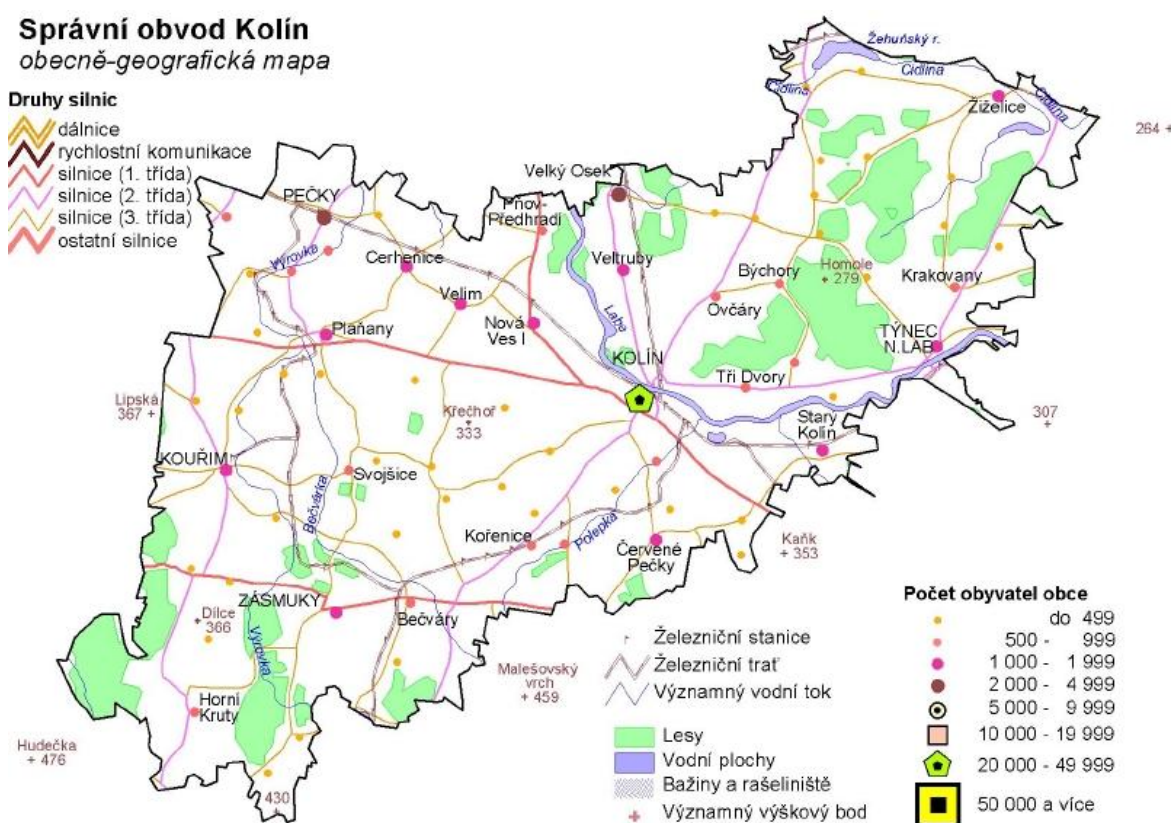
² Dostupné z: <http://www.mukolin.cz/cz/o-meste/>

Z hlediska rozlohy a počtu obyvatel je Kolín obrazem typického středočeského města.

1.1 Demografický vývoj města

Do roku 1869 jsou informace o obyvatelích města Kolín nepřesné. První záznamy se objevují až během třicetileté války, kdy Kolín ztratil mnoho obyvatel. Z roku 1850 pochází další údaj, který uvádí, že v té době žilo v Kolíně 6609 obyvatel. O devatenáct let později jich bylo již 10 239.

V roce 1921 měl Kolín včetně Štítar 16 601 obyvatel a 1 559 domů, v roce 1930 dokonce 18 868 obyvatel a 2 392 domů.³ Největší nárůst byl ale zaznamenán až v sedmdesátých a osmdesátých letech 20. století.

Obrázek 2: Krajská správa ČSÚ pro Středočeský kraj, SO ORP Kolín, stav k 1. 1. 2014

Zdroj: Český statistický úřad⁴

³ JELÍNEK, Zdeněk a Zdeněk HELFERT. Kolínsko. 1. vyd. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1990, s. 224. ISBN 80-7057-025-3.

1.2 Počátky města

„Bezpečně je prokázána přítomnost buď preneandrtálců nebo klasických neandrtálců ve středním paleolitu, tedy asi před 200 000 až 40 000-35 000 lety, např. na území dnešního města Kolína nebo na návrších u Radimi a u Vrbčan. Svědčí pro ni nálezy zbytků ohniště, kolekcí valounových křemenných a křemencových nástrojů i kostí lovné zvěře.“⁵

Královské město Kolín bylo založeno až v polovině 13.století, pravděpodobně Přemyslem Otakarem II. Přesné datum vzniku města ale není známo, datován je jen ke dni 26. října, letopočet však schází. První zmínkou o Kolíně je tedy až listina ze dne 8. září 1261, v té Přemysl Otakar II. uděluje městu Přelouči stejná práva a svobody, jako mají města Kolín a Kouřim.⁶

„Předchůdce dnešního města byla osada Starý Kolín, ležící zhruba sedm kilometrů východněji u ústí potoka Klejnarky do Labe.“⁷ Nové místo bylo vybráno poblíž skalnaté výšiny a u řeky Labe.

2.1 Vznik dalších významných měst okresu

Velký Osek – leží na soutoku Labe s Cidlinou a prvně je zmíněn roku 1228, ale až v roce 1233 dostává oficiální název Velký Osek. Od roku 1457 je ves přidružena k panství kolínskému.

Velim – vývoj městečka můžeme také zařadit do druhé poloviny 13. století. Koncem 15. Století patřila Velim z části k panství Poděbrady a částí ke Kolínu.

---

⁴ Správní obvod obce s rozšířenou působností KOLÍN je vymezen územím obcí:

Barchovice, Bečváry, Bělušice, Břežany I, Býchory, Cerhenice, Církvice, Červené Pečky, Dobřichov, Dolní Chvatliny, Dománovice, Drahobudice, Grunta, Horní Kruty, Choťovice, Chotutice, Jestřabí Lhota, Kbel, Klášterní Skalice, Kolín, Konárovice, Kořenice, Kouřim, Krakovany, Krychnov, Křečhoř, Libenice, Libodřice, Lipec, Lošany, Malotice, Nebovidy, Němčice, Nová Ves I, Ohaře, Ovčáry, Pašinka, Pečky, Plaňany, Pňov-Předhradí, Polepy, Polní Chrčice, Polní Voděrady, Radim, Radovesnice I, Radovesnice II, Ratboř, Ratenice, Skvrňov, Starý Kolín, Svojsice, Tatce, Toušice, Třebovle, Tři Dvory, Týnec nad Labem, Uhlířská Lhota, Veletov, Velim, Velký Osek, Veltruby, Volárna, Vrbčany, Zalešany, Zásmyky, Žabonosy, Ždánice, Žehuň, Žiželice. Český statistický úřad.

⁵ JELÍNEK, Zdeněk a Zdeněk HELFERT. Kolínsko. 1. vyd. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1990, str.34. ISBN 80-7057-025-3.

⁶ JELÍNEK, Zdeněk a Zdeněk HELFERT. Kolínsko. 1. vyd. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1990. ISBN 80-7057-025-3.

⁷JELÍNEK, Zdeněk a Zdeněk HELFERT. Kolínsko. 1. vyd. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1990, str.73. ISBN 80-7057-025-3.

Zásmuky – první zmínka pochází od majitele vesnice vladyky Sulislava z roku 1285. Od roku 1542 je ves povýšena na městečko.

Týnec nad Labem – poblíž brodu přes Labe bylo město založeno v roce 1110.

Plaňany – v historických záznamech jsou Plaňany zmiňovány již před rokem 1200.

Žíželice – vznikly ve výhodné poloze, chráněné řekou Cidlinou asi také ve 12. století.

Starý Kolín – ve 13. století ve spojitosti s horním podnikáním cisterciáckého kláštera v Sedlci vznikl Starý Kolín.⁸

1.2.1 Kolín jako královské město

V nejuvýše položeném místě byl zřejmě krátce po založení města rozestavěn raně gotický kostel svatého Bartoloměje, který je dodnes ozdobou města.⁹ Osídlení dokazují sbírky v Regionálním muzeu v Kolíně, kde se nachází artefakty všech pravěkých a starověkých epoch.

Třinácté století bylo pro město dobou růstu. Král Václav II. garantoval Kolínu privilegia, a ten tak zbohatnul díky těžbě stříbra v nedaleké Sedlci. Ve 14. století král Jan Lucemburský udělil Kolínu řadu výsad a privilegií, které učinily z města řemeslnické a tržní centrum vhodné pro české i zahraniční obchody.

Přelom 14. a 15. století byl pak pro město spíše neklidný. V roce 1402 vojska uherského krále Zikmunda vyplenila široké okolí včetně kolínských předměstí. Roku 1413 postihl město ničivý požár. Když tábořský hejtman Bedřich ze Strážnic, jenž od roku 1435 Kolín obléhal, uznal Zikmunda českým králem, dostal od něj darem právě Kolín. Tak vzniklo kolínské panství a Kolín již nebyl královským městem.

---

⁸ JELÍNEK, Zdeněk a Zdeněk HELFERT. Kolínsko. 1. vyd. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1990. ISBN 80-7057-025-3. str. 82

⁹ JELÍNEK, Zdeněk a Zdeněk HELFERT. Kolínsko. 1. vyd. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1990. ISBN 80-7057-025-3.

Za vlády Jiřího z Poděbrad (1458-1471) se město stává majetkem českého krále a vybírá daně za průchod městem. Další český král Ferdinand I. pak Kolín zastavil šlechtici Vojtěchu z Pernštejna.

Roku 1547 se Kolín účastnil povstání proti králi Ferdinandu I. Habsburskému. Král město potrestal zabavením majetku a zrušením všech historických práv. V 15. století byl Kolín postižen několika požáry, zemětřesením a morovými epidemiemi.¹⁰

V době vypuknutí stavovského povstání v květnu 1618 se musel Kolín připojit k povstání. Třicetiletá válka znamenala pro Kolín velké materiální i hospodářské škody. Počet obyvatel v té době klesl z tří tisíc na méně než 1300.

Při rekatolizaci muselo odejít mnoho rodin do exilu. Město také několikrát obsadila armáda – v roce 1639 a v roce 1645. V 2. polovině 17. století se města dotkly tereziánské a josefinské reformy. V této době se také objevují první zárodky průmyslu a staví se první manufaktura na zpracování bavlny. Když v roce 1781 Josef II. zrušil nevolnictví, venkovské obyvatelstvo se stěhovalo do měst. V Kolíně tak rychle stoupl počet obyvatel. V roce 1785 na 4500 a v roce 1800 již na 5300.¹¹

Dne 24. července 1796 vypukl ale největší požár v historii města, shořela většina domů uvnitř hradeb i na Kutnohorském předměstí. Obnova města pak trvala několik let. Důležitým milníkem v tomto období je například rozvoj železnice. První vlak městem projel 20. srpna 1845, a když byla v letech 1869–1870 vybudována tzv. Severovýchodní dráha, stal se Kolín důležitou železniční křižovatkou.¹² Železniční zastávka státních drah byla zřízena na žádost městské rady u Kmochova ostrova roku 1908. Až v roce 1918 byla postavena čekárna.

V Kolíně začal rozkvétat průmysl, bylo zde založeno mnoho továren a byly otevřeny i první střední školy – Všeobecná průmyslová škola (1874) a Všeobecná škola řemeslná (1893).

---

¹⁰ JELÍNEK, Zdeněk a Zdeněk HELFERT. Kolínsko. 1. vyd. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1990. ISBN 80-7057-025-3. str.73

¹¹ Retrospektivní lexikon obcí Československé socialistické republiky 1850-1970: počet obyvatelů a domů podle obcí a částí obcí podle správního členění k 1. lednu 1972 a abecední přehled obcí a částí obcí v letech 1850-1970. Praha: SEVT, 1978.

¹² MRZÍLEK, Karel. Privilegia královského města Kolína n. L.. Kolín : Městský národní výbor v Kolíně, 1975.

Úspěšný rozvoj města ale zastavila první světová válka. Na Kolín dolehl především úbytek pracovních sil. „Na Kolínsku samotném se neustále zhoršovalo zásobování, což vedlo k radikalizaci těch nejchudších vrstev. V Kolíně se po celou válku zdržovalo několik stovek raněných vojáků. V městě se preferuje průmysl podřízený válečným účelům, na druhé straně stále rostla nezaměstnanost v průmyslu spotřebním. Týdenní mzdy se pohybovaly od 9 do 28 korun. Pod vlivem války a špatnou úrodou se katastrofálně zhoršila zásobovací situace. V některých místech regionu hrozil hlad.“¹³

První všední dny osvobozeného státu vypadaly beznadějně. „Prostí lidé byli rozhořčeni na keřase a zbohatlíky, proti nimž se bránili demonstracemi a hladovými bouřemi. K jedné takové demonstraci, která se však zvrhla v drancování a protižidovský pogrom, došlo v Kolíně 17. prosince 1918.“¹⁴

V období mezi světovými válkami ale naštěstí nastal další růst města i průmyslu. Vzniklo mnoho nových průmyslových podniků. Přestože se Kolínsko nachází v Polabské nížině, nejedná se především o zemědělskou oblast. Kolín samotný byl již před druhou světovou válkou průmyslovým městem. Během druhé světové války se tak snažila okupační správa získat z kolínských továren co nejvíce.¹⁵

1.3 Kolín a 2. světová válka

Po první světové válce bylo město na hospodářském vzestupu, především se rozvíjel stavební průmysl a výstavba nových obydlí. Hospodářská krize ve 30. letech ale i na Kolínsko přinesla nezaměstnanost a s tím spojenou i zhoršenou životní úroveň.

Na konci 30. let byl již ale dvacetitisícový Kolín prosperujícím a vcelku i bezpečným městem. Město tehdy nemělo starostu, ale vládního komisaře. V průmyslovém Kolíně fungovalo 55 továren a podniků. Dne 28. září 1937 byl položen

---

¹³ JELÍNEK, Zdeněk a Zdeněk HELFERT. Kolínsko. 1. vyd. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1990, str.206. ISBN 80-7057-025-3.

¹⁴ JELÍNEK, Zdeněk a Zdeněk HELFERT. Kolínsko. 1. vyd. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1990, str. 211. ISBN 80-7057-025-3.

¹⁵ JELÍNEK, Zdeněk a Zdeněk HELFERT. Kolínsko. 1. vyd. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1990, ISBN 80-7057-025-3.

základní kámen nové budovy kolínského divadla a koncem třicátých let byl dokončen komplex obytných budov na Zálabí.¹⁶

Stejně jako ve zbytku střední Evropy se do popředí v této době dostávají i v Kolíně některé extremistické organizace, především pak fašistická strana, ale i komunistická protinacistická skupina. Volby v roce 1935 však vyhráli v Kolíně národní socialisté. Až v roce 1938 se vnitropolitický život prudce stočil doprava. I v Kolíně byla zastavena činnost KSČ.¹⁷

Do Kolína dorazili okupanti dne 18. března 1939. K prvnímu zatýkání na Kolínsku došlo v květnu 1940 a poté v únoru 1941, což úplně zastavilo komunistický odboj, který ve městě fungoval. Kolínští komunisté ale přesto šířili ilegální tisk. Kromě *Rudého práva* to byl jejich vlastní časopis nazvaný *Přítomnost českého podzemí*. "*Hlavní náplní odbojové činnosti v letech 1939 - 1940 bylo rozmnožování a rozšiřování ilegálního Rudého práva. Pro oblast Kolín bylo předáváno v Praze v jedné mlékárně ve Vysočanech.*"¹⁸

Další odbojová organizace známá pod přezdívkou „prstýnkáři“ měla na Kolínsku také své zastoupení. Vznikla na konci roku 1939 a v jejím čele byl Josef Adrián, František Dvořák či Otakar Moravec. Gestapo však činnost skupiny odhalilo a většina ze zúčastněných byla popravena. V letech 1944 až 1945 působila na Kolínsku také skupina levicově organizované mládeže nazvaná Pěst. Jejím vedoucím byl Hynek Nosek. Skupina Pěst sama tiskla letáky v závodě „Prchalka“.¹⁹ Odbojová činnost tedy ve městě fungovala. V Kolíně se několik dní dokonce skrýval i známý československý parašutista Karel Čurda.

Činnost odbojových skupin na Kolínsku však byla narušena zejména druhým stanným právem a terorem heydrichiády. Samotným terorem heydrichiády byli ale

---

¹⁶ JELÍNEK, Zdeněk a Zdeněk HELFERT. Kolínsko. 1. vyd. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1990. ISBN 80-7057-025-3, str. 227.

¹⁷ KUKLÍK, Jan a Jan GEBHART. Velké dějiny zemí Koruny české 1938-1945. 1. vyd. Praha: Paseka, 2007. ISBN 80-7185-264-3.

¹⁸ JELÍNEK, Zdeněk a Zdeněk HELFERT. Kolínsko. 1. vyd. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1990. ISBN 80-7057-025-3, str. 241.

¹⁹ JELÍNEK, Zdeněk a Zdeněk HELFERT. Kolínsko. 1. vyd. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1990. ISBN 80-7057-025-3, str.258.

možná ještě více zasažení Židé žijící na území Kolínska.²⁰

Současně s tím, jak v této době do Kolína vstupovaly německé vojenské jednotky, obsazovala zemi i speciální bezpečnostní Einsatzkommando, skládající se z příslušníků bezpečnostní policie. „Mezi nejpočetnější Einsatzkommando patřilo EK III Kolín, které z nástupního prostoru v Liberci bylo vysláno do Kolína, Benešova, Jičína a Mladé Boleslavi. Z jednotlivých skupin byly později organizovány služebny gestapa a fungovaly prakticky až do květnové revoluce roku 1945.“²¹ Gestapo mělo v Kolíně silnou základnu a několikrát proti kolínským obyvatelům zasahovalo.

Společně s gestapem Kolín obléhali také němečtí okupanti, kteří se snažili během války vytěžit z průmyslově vyspělého a hospodářsky bohatého Kolínska opravdu maximum. Židovský majetek byl „arizován“ a důležité průmyslové závody řídili němečtí zmocněnci. Kvůli zavedení lístkového systému se dělníci dostávali na hranici bídy a hladu.²²

Během druhé světové války se tak Kolín stal regionálním centrem odporu proti německým okupantům, působilo zde jedenáct ilegálních odbojových skupin. „Zároveň se vytvářely ilegální stranické organizace na venkově, a to v Sendražicích, Ovčárech, Němčicích, Konárovicích, Býchorech, Veltrubech, Velkém Oseku, Bojišti, Červených Pečkách, Libenicích, Ohařích, Pašince, Starém Kolíně a na Hradištku.“²³ Řada národně vlasteneckých odbojových organizací měla centrum také právě v Kolíně. „Někdo přerušil vojenský kabel pod mostem, který spojoval německé útvary na obou březích Labe. V mnohých domech se objevily protiněmecké nápisy.“²⁴ Historické prameny si fakt, že byl Kolín centrem odbojů, vysvětlují hlavně tím, že zde žilo nejvíce obyvatel a případný odboj tu měl tedy největší zastoupení.

---

²⁰ KUKLÍK, Jan a Jan GEBHART. Velké dějiny zemí Koruny české 1938-1945. 1. vyd. Praha: Paseka, 2007. ISBN 80-7185-264-3.

²¹ JELÍNEK, Zdeněk a Zdeněk HELFERT. Kolínsko. 1. vyd. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1990. ISBN 80-7057-025-3, str. 232.

²² KUKLÍK, Jan a Jan GEBHART. Velké dějiny zemí Koruny české 1938-1945. 1. vyd. Praha: Paseka, 2007. ISBN 80-7185-264-3.

²³ JELÍNEK, Zdeněk a Zdeněk HELFERT. Kolínsko. 1. vyd. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1990. ISBN 80-7057-025-3, str. 240

²⁴ PROCHÁZKA, Jiří. Kronika 40 let budování města Kolín 1984. In: Mukolin.cz [online]. Kolín, 2011. Dostupné z: <http://www.mukolin.cz/cz/o-meste/kronika-mesta/kronika-40-let-budovani-mesta-kolin-1984/>

V posledních týdnech války bylo Kolínsko také sídlem některých jednotek skupiny armád MITTE, jimž velel maršál Ferdinand Schörner. Kolín byl v této době prohlášen za opevněné město a byly zde vybudovány protitankové zátarasy.

Kvůli svým továrnám jako byla kolínská rafinerie, lučební závody, chemické závody Draslovka a Cikorka se stalo město na konci 2. světové války také terčem spojeneckých náletů. *„Při třetím náletu koncem války v březnu 1945 byl poškozen chrám sv. Bartoloměje a pobořeno děkanství. Při čtvrtém náletu 18. dubna byl zbořen hornický kostel Všech svatých. Těžce poškozena byla řada průmyslových závodů, obytných budov a desítky lidí přišly o život. Ještě 7. května 1945 bylo na kolínském náměstí Němci zastřeleno několik občanů.“*²⁵

V Evropě skončila druhá světová válka 8. května 1945. Dne 9. května 1945 osvobodila Kolín Rudá armáda. Kolín nebyl po válce v dobrém stavu. Poznamenán byl několika nálety a svrženými bombami.

1.3.1 Kolín a Židé

Již od středověku je na Kolínsku zaznamenávaná silná židovská komunita. *„Židovská komunita v Kolíně je již od středověku uváděna jako nejstarší a nejvýznamnější společenství tohoto typu hned po Praze.“*²⁶

Nejstarší písemné zprávy o židovském osídlení v Kolíně pocházejí z přelomu 30. a 40. let 14. století, tedy z doby vlády Jana Lucemburského. Zápis v kolínské městské knize z roku 1377 už uvádí ulici pojmenovanou Židovská (Platea Judeorum), rozkládající se podél hradeb v jihozápadní části města v místech dnešních ulic Na Hradbách a Karoliny Světlé. A právě zde se dodnes nachází dobře zachované židovské ghetto.

Kolíňští Židé stáli u zrodu kolínského průmyslu, jako třeba Josef Weissberger (lihovárník), Pavel Fischer (majitel olejny), Zikmund Feldmann (obuvník) nebo Bernard

---

²⁵ PROCHÁZKA, Jiří. Kronika 40 let budování města Kolín 1984. In: Mukolin.cz [online]. Kolín, 2011. Dostupné z: <http://www.mukolin.cz/cz/o-meste/kronika-mesta/kronika-40-let-budovani-mesta-kolin-1984/>

²⁶ ZUBÍKOVÁ, Klára. Obrázky z kolínské židovské obce. In: ZUBÍKOVÁ, Klára. Židovská obec v Kolíně 1848 - 1953. 1. vyd. Kolín: Nezávislé centrum pro studium politiky, Academia Rerum Civilium - Vysoká škola politických a společenských věd, s. r. o., 2008, s. 5. ISBN 978-80-86879-19-2.

Mandelík (obchodník s obilím a cukrovarník), známý je i Zikmund Poláček (zakladatel dodnes fungující restaurace American, kde se scházeli kolínští avantgardní fotografové Funke a Vyškovský). Do Kolína jezdil ke své tetě a svému strýci i spisovatel Franz Kafka (právě z Kolína pochází i nejstarší doklad židovského příjmení Kafka z roku 1596).²⁷

Od roku 1654 sídlila v Kolíně také židovská škola. Škola byla v samostatné budově, jelikož Židé nesměli až do josefovských reforem v 18. století studovat na křesťanských školách. Židovská škola působila v Kolíně nepřetržitě až do svého zrušení v roce 1898, kdy byla vystřídána jazykovou a náboženskou školou, určenou židovským žákům k doplňkovému vyučování němčiny, hebrejštiny a judaismu. Po roce 1961 pak byla budova v rukách státu a dnes zde sídlí Městské informační středisko. Na průčelí gotické budovy je nyní pamětní deska věnována Židům deportovaným za 2. světové války.²⁸

Po vyhlášení samostatnosti Československa 28. října 1918 se řada občanů Kolína obrátila proti židovskému obyvatelstvu, které povětšinou mluvilo německy. Nevraživost vyvrcholila 17. prosince 1918 rabováním židovských podniků. V období první republiky dochází k uklidnění situace. Při sčítání lidu roku 1921 se k židovské národnosti v Kolíně hlásilo 32 občanů, k židovskému náboženství 482. V době okupace se Kolín stal úředním centrem pro židy z celého kraje.²⁹

Konec všemu učinil rok 1942, kdy byly z Kolína a okolí vypraveny v červnu tři židovské transporty do Terezína jako odplata za atentát na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha. Židovská komunita byla právě především během druhé světové války ohrožena. Z koncentračních táborů se jich po válce nevrátilo bezmála pět set.³⁰

„Nastupovali jsme na shromadiště ve škole na Zálabí a plakali. Tady jsme byli umístěni ve velkých třídách na holé zemi. První dvě noci se rozložily většinou deky,

---

²⁷ PEJŠA, Jaroslav, Ladislav JOUZA a Miroslava JOUZOVÁ. Moje město Kolín: Židé v Kolíně. Kolín: Regionální muzeum v Kolíně, 2010, ISBN 978-80-86403-21-2.

²⁸ PEJŠA, Jaroslav, Ladislav JOUZA a Miroslava JOUZOVÁ. Moje město Kolín: Židé v Kolíně. Kolín: Regionální muzeum v Kolíně, 2010, ISBN 978-80-86403-21-2.

²⁹ PEJŠA, Jaroslav, Ladislav JOUZA a Miroslava JOUZOVÁ. Moje město Kolín: Židé v Kolíně. Kolín: Regionální muzeum v Kolíně, 2010, ISBN 978-80-86403-21-2.

³⁰ PEJŠA, Jaroslav, Ladislav JOUZA a Miroslava JOUZOVÁ. Moje město Kolín: Židé v Kolíně. Kolín: Regionální muzeum v Kolíně, 2010, ISBN 978-80-86403-21-2.

*někdo měl třeba jen papír pod sebou. Na naše shromaždiště jsme nastupovali dne 10. června 1942 a 13. června 1942 v časných ranních hodinách – dokud ještě ostatní lidé spali- odcházeli jsme pod dozorem SS k vlaku do transportu.*³¹

Ještě v roce 1947 se v kolínské synagoze konala pietní bohoslužba. Právě kvůli druhé světové válce se však přes veškerou snahu již nikdy nepodařilo židovskou obec zcela obnovit, definitivně pak zanikla v roce 1953.

1.4 Poválečný Kolín a padesátá léta

Formálně skončila druhá světová válka 8. května 1945 kapitulací Německa. Do Prahy dorazila 10. května 1945 první poválečná vláda.

Nový národní výbor byl v Kolíně ustanoven 9. května 1945 a jeho předsedou byl zvolen JUDr. Miroslav Jelínek, člen sociální demokracie. Dne 30. září 1945 se JUDr. Miroslav Jelínek³² stal i předsedou Okresního národního výboru v Kolíně a prvním místopředsedou komunista Ladislav Volenec³³. Tehdy také na základě dekretu prezidenta republiky z 25. srpna došlo k celkové reorganizaci místní správy.

Obnovená KSČ se sešla na své první poválečné okresní konferenci v Kolíně již 7. října 1945 a předsedou se stal Rudolf Koštejn, který řadu let pracoval v dělnickém hnutí a patřil k zakládajícím členům KSČ. V roce 1948 byl předsedou okresního akčního výboru Národní fronty a od padesátých let zastává funkci předsedy KV SPB.³⁴

Kolín byl za okupace čtyřikrát bombardován (24. srpna a 28. prosince 1944, 15. března a 18. dubna 1945), bylo shozeno zhruba čtyři sta bomb. *„Kolín na to doplatil sedmdesáti pěti mrtvými občany, z nichž deset dětí, a obrovskými hmotnými škodami.*

---

³¹ Vzpomínky Ireny Marvanové – Eislerové na kolínské transporty do Terezína. Jelínek Zdeněk: Tragédie kolínských Židů. In: Sborník z historie Židů na Kolínsku. Kolín, 1992.

³² Miroslav Jelínek (17. června 1900 Kolín – 25. září 1965) maturoval v roce 1919 na gymnáziu v Kolíně. Působil jako právník a starosta Kolína v letech 1931 – 1935. Znovu pak také v roce 1945. V parlamentních volbách v roce 1946 se stal poslancem Ústavodárného Národního shromáždění. V červnu 1948 přešel do poslaneckého klubu komunistů. Mandát zastával do února 1953, kdy rezignoval. Dostupné z: http://www.mukolin.cz/prilohy/Texty/539/72028_text_mestsky_urad_str._181_187.pdf

³³ Volenec Ladislav se narodil v roce 1902 a původně byl zámečník na náměstí. Předsedou Městského národního výboru byl v letech 1945 - 1949. KOLEKTIV autorů. Městská encyklopedie, Kolínské pojmy 2005. Kolín: Decibel production spol.s.r.o.,2005.

³⁴ JELÍNEK, Zdeněk. Vzpomínky na okupaci I. díl. Kolín: okresní výbor Českého svazu protifašistických bojovníků, 1986. s. 9. Vydáno jako studijní materiál pro vnitřní potřebu Českého svazu protifašistických bojovníků.

Továrny a domy v ulicích byly v troskách, zasaženy byly i mosty a nádraží, parky i les Borky, hřiště, hřbitovy a kostely: kostel Všech svatých v Kolíně IV na návrší nad nádražím je dodnes v troskách a zůstává tak věčnou památkou těch válečných hrůz.“³⁵

Ihned po válce se začalo hodně investovat do nové výstavby, stavělo se především velké sídliště.³⁶ Hned po válce vznikl v Kolíně také Svaz české mládeže a Jednotná fronta žen. Závodní organizace ROH organizovala odklizení trosek po bombardování.

Ve městě byl zřízen národní výbor pro německé zajatce a kolaboranty. V září 1945 byl v Kolíně také zřízen Lidový soud. V jeho čele stál předseda okresního soudu JUDr. Václav Volný. Vůbec první soudní řízení proběhlo 20. listopadu 1945.³⁷

Podle vládního nařízení ze dne 19. ledna 1949 byly od kolínského okresu odtrženy čtyři obce: Kojice, Vinačice, Tatce a Chotouň. Kolínský okres měl tak 95 obcí a rozlohu 474 km². „*Tento stav trval až do roku 1960. Tehdy byly zrušeny sousední okresy Český Brod, Nový Bydžov a Přelouč.*“³⁸

Od roku 1945 se tak postupně počet obyvatel kolínského okresu snižuje.

ROK	POČET OBYVATEL OKRESU	HUSTOTA OBYVATEL na 1 t km²
1945	107 907	131,7
1950	97 732	119,3
1961	100 046	122,1
1970	97 585	119,1
1980	97 114	118,6
1983	95 766	116,9

Tabulka 1: Demografický vývoj okresu

zdroj: data dostupná z knihy 150 let rozvoje kolínského průmyslu – Jaroslav Kronus

³⁵ PROCHÁZKA, Jiří. Kronika 40 let budování města Kolín 1984. In: Mukolin.cz [online]. Kolín, 2011. Dostupné z: <http://www.mukolin.cz/cz/o-meste/kronika-mesta/kronika-40-let-budovani-mesta-kolin-1984/>, str.2.

³⁶ ROBERT, Marek. Kolín – město dobré obchodní a průmyslové tradice. Kolín, 1947.

³⁷ PROCHÁZKA, Jiří. Kronika 40 let budování města Kolín 1984. In: Mukolin.cz [online]. Kolín, 2011. Dostupné z: <http://www.mukolin.cz/cz/o-meste/kronika-mesta/kronika-40-let-budovani-mesta-kolin-1984/>

³⁸ Čtyřicet let budování socialismu na Kolínsku, Kolín 1985, str. 14

Počet obyvatel ale v hlavním městě okresu naopak rostl. V roce 1945 měl Kolín 20 8989 obyvatel, v roce 1950 žilo ve městě 22 717 lidí a v roce 1965 pak 25 654 (oddělená část Starý Kolín však měla v roce 1950 jen 1681 a v roce 1965 počet obyvatel stoupl na 1710). Postupně se počet obyvatel okresního města Kolín ještě zvyšoval a ustálil se v 80. letech kolem třiceti tisíc obyvatel.³⁹

Počet domů v roce 1930 byl 2392, v roce 1950 to bylo 3014 a v roce 1961 pak 1380 a nakonec v roce 1970 dokonce 3266.⁴⁰

Jelikož padesátá a šedesátá léta na Kolínsku nejsou předmětem žádné samostatné studie, lze jen z tematických publikací odvodit, jak život v těchto letech ve městě vypadal. Několik zajímavostí, které by mohly přiblížit, jak tehdy vypadal život obyčejných lidí v Kolíně v roce 1957, je k nalezení například ve statistikách města. „*Kolínská nemocnice slavila sto let od svého založení a v tomto roce měla 751 lůžek a sedmdesát lékařů. V Kolíně se denně sní 55 tisíc kusů pečiva, o Vánocích se pak snědlo 150 kilogramů majonézy. Oblastní divadlo během minulého roku odehrálo 140 divadelních představení v Kolíně a 142 na zájezdech. Spořitelna má 74 352 spořitelů, kteří uspořili 74 387 993 Kč. Knihovna má 53 000 knih.*“⁴¹

1.5 Průmysl

„*Naše město je dnes nesporně jedním z nejprůmyslovějších míst naší republiky, takže mu – ne neprávem – bývá často přikládáno epiteton ornans „Český Manchester“.*“⁴²

Začátek rozvoje průmyslu v Kolíně spadá do druhé poloviny 19. století. Předtím ve městě byla jen řemeslná výroba řízena cechovním systémem. Díky průmyslové revoluci a stavbě železnice z Prahy do Olomouce, která městem vede, se Kolín stal výhodným

---

³⁹ KRONUS, Jaroslav. 150 let rozvoje kolínského průmyslu, Kolín, listopad 1979.

⁴⁰ Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850 – 1970 (počet obyvatelů a domů podle obcí a částí obcí podle správního členění k 1. lednu 1972 a abecední přehled obcí a částí obcí v letech 1850 – 1970) – v Praze 1978, vydal Federální statistický úřad na základě výsledků sčítání lidu z let 1850 – 1970.

⁴¹ PCÝHA, J., VOPARIL, J., NAJBRT, J. Kolínsko, vydal KNV PRO OV OSZŠ v Kolíně, Obchodní tiskárny, Březen 1957.

⁴² PAVEC, Antonín. Hospodářský význam Kolína. In: MAREK, Robert. Město Kolín: Jeho vývoj dějinný, kulturní, obchodní a průmyslový. Kolín: Odbor Klubu čs. turistů v Kolíně, 1927, str. 35

místem pro rozvoj průmyslu a služeb. Ve městě bylo možné nalézt potravinářský, chemický, elektrotechnický i tiskařský průmysl.

Vůbec první C.K. továrna byla založena v Kolíně v roce 1778, tento závod však zanikl již v roce 1834. Mezi podniky, které byly pro Kolín v historii významné, můžeme zařadit například Sodovkárnu Kolín, jejíž počátky se datují až do roku 1886, Kolínskou droždárnu, která vznikla v roce 1912 nebo Elektrárnu Kolín, která započala svůj provoz v roce 1911.

Ačkoliv je Kolín průmyslovým městem, ani toto odvětví nebylo ušetřeno celé řady krizí. První proběhla během první světové války, kdy chyběly především pracovní síly. *„Lidé měli bídu, peněz sotva dostalo na potraviny. Výroba se musela omezit, nebo zcela zastavit. Jen válečný průmysl jel naplno.“*⁴³

I za druhé světové války byla výroba přebudována a přiděl byl na lístky. Dělníci v Kolíně byli málo placeni a docházelo k všeobecnému snížení životní úrovně. Velké továrny byly zničeny.⁴⁴ Díky technickému pokroku a rozvoji železnice vznikla řada soukromých dílen a továren. Po válce vznikají nové průmyslové závody a dále se rozvíjí dříve vzniklé. V období 1945 – 1989 si Kolín buduje pozici industriálního centra ve středních Čechách. Podniky, které vznikaly v Kolíně těsně po válce, jsou:

Strojbal později Cebal ČR (1945), Kolínská nástrojárna -továrna na přesné stroje (1945), František Novotný - tovární výroba kanoí, člunů, kluzáků, raket a oštěpů (1946), Bratři Blažkové - výroba přírodních ovocných nekvašených vín (1947), Závod na výrobu chladicích a potravinářských strojů - Frigera (1947), Jan Kratochvíl - výroba gramofonových skříněk (1947) a Jaroslav Rosický - výroba automatických strojů pro kartáčnický průmysl (1947). To je vše až do devadesátých let.

Další proměnou prošel průmysl na Kolínsku mezi lety 1948 a 1950, kdy byly továrny znárodněny komunistickou stranou. *„V důsledku toho nás západní státy v technicko-ekonomickém pokroku předběhly, a to hlavně v elektrotechnice, ale i v produktivitě práce a v technologii výroby.“*⁴⁵ Poslední výraznou proměnu zažil průmysl na Kolínsku po roce 1989, v té době většina kolínských podniků totiž živořila a až po

---

⁴³ KRONUS, Jaroslav. 150 let rozvoje kolínského průmyslu, Kolín, listopad 1979, str.10

⁴⁴ JELÍNEK, Zdeněk a Zdeněk HELFERT. Kolínsko. 1. vyd. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1990. ISBN 80-7057-025-3.

⁴⁵ KRONUS, Jaroslav. 150 let rozvoje kolínského průmyslu, Kolín, listopad 1979, str.10

roce 1992 se mohla znovu začít rozvíjet. „*Po revoluci v listopadu 1989 se opět začaly povolovat soukromé živnosti a obchody.*“⁴⁶ I v současné době můžeme říci, že je Kolín průmyslovým městem. V roce 2014 by měl být v Kolíně například dokončen silniční obchvat, který uleví dopravě.

V roce 1948 vznikl také Svaz čsl. živnostníků v Praze, který shromažďoval veškeré dokumenty živnostníků. Zanikl ke dni 31. prosince 1952 a od té doby mohli živnostníci pracovat jen jako zaměstnanci komunálních služeb.

1.5.1 Závodní podniky na Kolínsku

Průmyslových podniků byla na Kolínsku v padesátých letech celá řada, já se ale zaměřím jen na ty, které budu zmiňovat později v souvislosti s vydáváním jejich vlastních periodik.

K významným průmyslovým podnikům strojírenského oboru Kolínska patří například závod Tatra Kolín. Podnik vznikl v roce 1900, kdy architekt Čeněk Kříčka z Kolína založil firmu „*Továrna na vozy akciové společnosti v Kolíně*“. Ta vyráběla hospodářské a průmyslové vozy, ale i cisterny a železniční vagóny. Během náletů za druhé světové války byla továrna těžce poničena. Těsně po válce byl podnik znárodněn. Na začátku padesátých let tak změnila Tatra výrobu, místo železničních vozů začala vyrábět kotle. Významným mezníkem v dějinách podniku však byl rok 1954, kdy zde začala výroba energovlaků.⁴⁷

Kolínská Tesla se naopak soustředila na lehké strojírenství. Založena byla již v roce 1919 a vyráběla především pro československou poštu a pro armádu telefonní zařízení, propojovací kolíky a svírky k telefonním ústřednám. Během 20. let se sortiment rozšířil o výrobu telefonů, telegrafů a radiových přijímačů. Od roku 1929 se stala jedním z největších průmyslových podniků v Kolíně, ve 30. letech dostala také zakázku na výrobu vojenských ústředí. Během druhé světové války pak vyráběla především součástky pro německou válečnou techniku. Po válce byl podnik znárodněn a začleněn do národního podniku Tesla. Během socialismu byla Tesla výrobcem

---

⁴⁶ MAREK, Robert, Květoslava ČEJDOVÁ-MATHONOVÁ a Čeněk PODLIPSKÝ. Kolín: Město dobré obchodní a průmyslové tradice. Praha: Hospodářská propagace Československa, 1947, str.9.

⁴⁷ MAREK, Robert, Květoslava ČEJDOVÁ-MATHONOVÁ a Čeněk PODLIPSKÝ. Kolín: Město dobré obchodní a průmyslové tradice. Praha: Hospodářská propagace Československa, 1947.

elektrotechniky v ČSSR – vyráběla telefonní přístroje nebo radiokompasy pro armádu. Po privatizaci v roce 1989, kdy měla už 2 500 zaměstnanců, byla největší zaměstnavatelem ve městě, nakonec byla Tesla Kolín privatizována a zanikla v roce 1996.⁴⁸

Závod Frigera započal již v roce 1941 výrobu chladicích zařízení na místě bývalého cukrovaru v Kolíně. Roku 1942 převzal závod ještě obchodní zastoupení německé firmy Linde. V roce 1949 se ze společnosti odloučily podniky na výrobu potravinářských zařízení a po likvidaci závodů na výrobu chladicích zařízení v Praze, Hronově a Hořicích zůstal jen základní podnik v Kolíně. Roku 1952 byl závod přejmenován na Frigera n. p. Kolín a byla zahájena výroba lyofilizačních zařízení a chladicích boxů pro samoobsluhu. Za sovětské okupace se v podniku vyráběly chladicí skříně, výčepní stoly, prodejní vitríny a chladicí vozy.

Koramo - kolínská rafinerie minerálních olejů byla založena již v roce 1901 v Sendražicích blízko Kolína. V roce 1929 byla prodána americkému koncernu Vacuum Oil Company. Na konci druhé světové války byl závod třikrát letecky bombardován, ale již na konci roku 1945 byl znovu v provozu. Od 1. ledna 1946 se z Vacuum Oil Company stal národní podnik.⁴⁹

Kožešnický průmysl v Kolíně reprezentoval podnik Kara. Od roku 1990 patřila mezi výrobce kožených a kožešinových oděvů kolínská firma Strnad & Červinka. Tehdejší zaměstnanci Kary ve Starém Kolíně po restrukturalizaci a rozpadu tehdejšího státního podniku využili svých zkušeností získaných prací v tomto podniku a založili si vlastní firmu. Nejprve podnikali v objektu bývalého učňovského střediska Kary, později zakoupili v Kolíně (poblíž bývalé Tesly) rozestavěný objekt, kde měla společnost následně hlavní sídlo.

Chemická továrna Draslovka byla založena z podnětu německého kapitálu roku 1906. Činnost podniku byla zahájena v roce 1907, kdy se zabývala výrobou kyanidu sodného a draselného nebo kapalného kyanovodíku. Od roku 1942, kdy spadal podnik pod německou firmu Kalliwerke Aktiengesellschaft se zde vyráběl produkt používaný

---

⁴⁸ JELÍNEK, Zdeněk a Zdeněk HELFERT. Kolínsko. 1. vyd. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1990. ISBN 80-7057-025-3.

⁴⁹ MAREK, Robert, Květoslava ČEJDOVÁ-MATHONOVÁ a Čeněk PODLIPSKÝ. Kolín: Město dobré obchodní a průmyslové tradice. Praha: Hospodářská propagace Československa, 1947.

pro genocidu v plynových komorách koncentračních táborů. Roku 1945 byla i tato továrna napadena spojeneckými bombardéry a její činnost obnovena byla až roku 1947.⁵⁰

Po únoru 1948 prošlo mnoho kolínských podniků bouřlivým vývojem. Řada z nich také v tomto období teprve vznikala nebo se transformovala. Provozovny se vybavovaly novější a dokonalejší technologií. Tento rozvoj podniků se projevil také v počtu zaměstnanců, které jednotlivé firmy zaměstnávaly.

POČET PRACOVNÍKŮ V ROCE			
PODNIK	1947	1970	1983
TESLA KOLÍN	915	2385	2561
TATRA KOLÍN	800	2420	2109
FRIGERA KOLÍN	424	1075	1158
OTK	117	653	521
KABLO KOLÍN	513	728	953
LUČEBNÍ ZÁVODY KOLÍN	624	1275	1164
KORAMO KOLÍN	730	836	815

Tabulka 2: Počet pracovníků ve významných kolínských podnicích v uvedených letech

Zdroj: Kronus 1998.⁵¹

⁵⁰ MAREK, Robert, Květoslava ČEJDOVÁ-MATHONOVÁ a Čeněk PODLIPSKÝ. Kolín: Město dobré obchodní a průmyslové tradice. Praha: Hospodářská propagace Československa, 1947

⁵¹ KRONUS, Jaroslav. 150 let rozvoje kolínského průmyslu. Kolín, 1998. Bez ISBN.

1.5.2 Tiskárny Kolínska

Důvodem, proč mohla periodika na Kolínsku vycházet, byl značný počet tiskáren, které zde fungovaly. Dne 9. prosince 1879 bylo uděleno povolení k provozování živnosti knihtiskařské panu Josefu. F. Gregorovi a tím začíná historie kolínského starého závodu Obchodních tiskáren. Druhého července 1880 je tato tiskárna převedena na Josefa Leopolda Bayera, který byl vyučený typograf a praxi získával v tiskárnách v Lipsku, Berlíně a Vídni.⁵²

V roce 1902 vznikla v Kolíně také knihtiskárna Eduard Kmínek - Alois Hanuš, která sloužila především okresu a vydávala řadu místních periodik. Alois Hanuš byl živnostník a knihtiskař, který přišel do Kolína roku 1905, a hned koupil od Eduarda Kmínka tiskárnu a zmodernizoval ji. Roku 1927 se jeho společníkem stal jeho zeť J. Karger. Tiskárna sloužila především městu. Například v roce 1941 vytiskla pro městskou radu *Ročenku města Kolína a okresu*, kterou redigoval Jaroslav Schneider.

Od roku 1920 působila v Kolíně také například významná Středočeská lidová knihtiskárna, kterou provozovala Československá strana dělnická. I ona se ale později stala součástí Obchodních tiskáren Kolín.

Během první i druhé světové války vznikla a působila na Kolínsku řada malých i velkých tiskáren. Jejich chod byl však značně ovlivněn probíhajícími válkami.

Jednou z nejvýznamnějších tiskáren okresu byla tiskárna J. L. Bayera, kterou založil v roce 1879 kolínský litograf Josef Ferdinand Gregor. V roce 1886 předal Josef Leopold Bayer závod svému synovi Josefovi. Tiskárna v té době měla přes 100 zaměstnanců a rozšířila výrobu o ambaláže pro farmaceutický průmysl, lékárny a továrny na cukrovinky. V roce 1912 měla firma přes 200 zaměstnanců a patřila k předním polygrafickým závodům monarchie.

V dubnu 1917 při velké povodni byla část závodu zatopena a došlo ke zničení hotového zboží i zásob papíru připravených pro výrobu. Další velkou vodu zažila tiskárna v roce 1926 během stavby nového objektu. V roce 1934 pracovalo v tiskárně 279 dělníků a 28 úředníků a obchodních jednatelů.

---

⁵² 100 let speciální polygrafické výroby v Kolíně. Kolín: Redakční kolektiv ve spolupráci s Regionálním muzeem a Okresním archívem v Kolíně, 1979. Bez ISBN. str. 96

Po roce 1945 však poklesl v tiskárně počet zaměstnanců a nad akciovou společností byla zavedena národní správa. Národními správci se stal bývalý vrchní ředitel tiskáren František Hampl a prokurista firmy Antonín Zvolánek. V té době se kalendáře tiskly v jednácti evropských jazycích.

I „Bayerka“ se po válce navíc potýkala především s nedostatkem papíru. „*Aby se papír získal, začali dělníci jezdit na lesní brigády do Krkonoš a Posázaví.*“⁵³ V polovině roku 1949 přechází „Bayerka“ pod národní podnik Obchodní tiskárny Kolín (OTK).⁵⁴ Jeho prvním ředitelem se stal Antonín Zvolánek. V 60. letech začala výroba nových moderních polygrafických výrobků. Po listopadové revoluci v roce 1989 zde byla vybudována samostatná prodejna Obchodních tiskáren Kolín

Po znárodnění polygrafického průmyslu v dubnu 1948, ke kterému došlo na základě zákona č. 123/1948, se však také Kolín začlenil do nového národního podniku Obchodní tiskárny. KSC si tímto krokem zajistila legislativní rámec pro kontrolu nad tiskárnami. Během roku 1950 se tak postupně staly všechny tiskárny Kolínska součástí národního podniku Obchodních tiskáren (OTK).⁵⁵

Dne 8. března 1950 byl ustaven vyhláškou ministerstva financí a osvěty podnik Obchodní tiskárna Kolín. Závod byl založen již v roce 1879 jako tiskárna nástěnných kalendářů. V roce 1884 byl zaveden barvotisk a tiskárna se soustředila i na knihtisk. V roce 1912 se podnik stal akciovou společností. „*K Obchodním tiskárnám byla přiřčleněna Středočeská tiskárna Kolín, dále 16 znárodněných závodů a konfiskátů v Praze a dalších sedmnáct závodů a provozů po celých Čechách.*“⁵⁶ Podnik prosperoval

---

⁵³ KRONUS, Jaroslav. 150 let rozvoje kolínského průmyslu. Kolín, 1998. Bez ISBN.

⁵⁴ 1090. VYHLÁŠKA ministra informací a osvěty ze dne 8. března 1950, kterou se zřizují OBCHODNÍ TISKÁRNÝ, národní podnik. Podle paragrafu 10 odst. 1 a 3 zákona č 123/1948 Sb., o znárodnění polygrafického průmyslu podniků, zřizují v dohodě s ministerstvem financí a po slyšení předsedy osidlovacího úřadu ke dni 1. Ledna 1950 národní podnik, jemuž určují podle paragrafu 1, odst. 2 vládního nařízení č. 6/1946 Sb., kterým se vydává statut národních podniků průmyslových, znění firmy, předmět podnikání a sídlo takto: A. Znění firmy: OBCHODNÍ TISKÁRNÝ, národní podnik. B. Předmět podnikání: mechanickým, chemickým nebo jiným způsobem prováděná výroba a rozmnožování a prodej tiskopisů, tiskovin, a jiných předmětů, dále výroba a prodej písma a veškerých tiskových podkladů všeho druhu, knihařských výrobků, jakož i výroba pomocná a příbuzná sloužící výše uvedenému předmětu podnikání. C. Sídlo: Kolín.

⁵⁵ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti. Praha: Grada publishing, a. s., 2011, s. 255. ISBN 978-80-247-3028-8.

⁵⁶ MAREK, Robert, Květoslava ČEJDOVÁ-MATHONOVÁ a Čeněk PODLIPSKÝ. Kolín: Město dobré obchodní a průmyslové tradice. Praha: Hospodářská propagace Československa, 1947, str.28.

celé 20. století. V 70. letech začala výroba samolepících etiket a Obchodní tiskárny Kolín se tak řadí k tradičním kolínským podnikům, které prosperují dodnes.⁵⁷

1.6 Kultura, náboženství a školství

Počátkem prosince 1622 byla v Kolíně a okolí provedena násilná katolická reforma. Nekatolíci tehdy dostali na výběr – buď přijmou katolické náboženství bez výhrad, nebo setrvají ve staré víře a emigrují. V roce 1625 byli do Kolína vysláni jezuitští misionáři, aby zapůsobili na konšely. Během třicetileté války byla rekatolizace dokončena.⁵⁸

Kolín je znám pro svou divadelní minulost. V roce 1811 bylo kolínským ochotníkům povoleno sehrát první ochotnické představení v Kolíně a v letech 1859 - 1860 byla na Kutnohorském předměstí stavěna nová školní budova a u ní i speciální křídlo s městským divadlem. Divadlo však v roce 1881 bylo z bezpečnostních důvodů uzavřeno. V roce 1883 je tak sestavena ustavující valná hromada Divadelního družstva, která hledala jinou reprezentativní divadelní budovu. To však byl proces, který se táhl několik let, konkrétně až do roku 1928.

V meziválečném období tak působil ve městě pouze ochotnický spolek Tyl a spolek divadelních ochotníků Jirásek.⁵⁹ Konečně v roce 1928 byl Divadelním družstvem zakoupen dům v Kutnohorské ulici, kde později divadlo vyrostlo. Tehdy však mnohými členy družstva nebylo toto místo považováno za nejvhodnější a tak se hledalo dál. Nakonec byl ale dům v Kutnohorské ulici stržen a nic nebránilo tomu, aby na jeho místě byl položen základní kámen divadla. To se uskutečnilo 28. září 1937. Vypracování plánů na stavbu bylo zadáno pražskému architektu Jindřichu Freiwaldovi.⁶⁰ Od roku 1993 zde funguje divadlo jako stagiona, divadlo bez stálého divadelního souboru.⁶¹

---

⁵⁷ Národní správy Srov. 100 let speciální polygrafické výroby v Kolíně. Kolín: Redakční kolektiv ve spolupráci s Regionálním muzeem a Okresním archívem v Kolíně, 1979.

Srov. Příloha č. 3: Přepis vyhlášky ministerstva informací a osvěty ze dne 8. března 1950, kterou se zřizují OBCHODNÍ TISKÁRNĚ, národní podnik.

⁵⁸ PAVEC, Antonín. Město Kolín: Jeho vývoj dějinný, kulturní, obchodní a průmyslový. Kolín: Odbor Klubu čs. turistů v Kolíně, 1927.

⁵⁹ Historie kolínského divadla. Městské divadlo Kolín [online]. 2011 Dostupné z <http://www.divadlokolin.cz/cms/divadlo/historie-divadla>

⁶⁰ Jindřich Freiwald se narodil 6. června 1890 v Hronově. Roku 1921 založil vlastní stavitelskou firmu Freiwald - Böhm. Studoval divadelní techniku a zařízení divadelních budov. Podle jeho projektu byly

V Kolíně byla také populární hudební vystoupení, hlavně díky kolínskému rodáku Františku Kmochovi, skladateli dechové hudby, a Městské hudební škole. Také kinematografie byla ve městě velmi populární. Na Kolínsku například vznikl snímek nazvaný *To byl český muzikant* věnovaný hudebnímu skladateli Františkovi Kmochovi. Po druhé světové válce fungovala v Kolíně dokonce tři kina - Bio Franc, Bio Republika a Bio Zálabí.

K nejdůležitějším spolkům určitě pak patří tělovýchovné sdružení Sokol Kolín a spolek dobrovolných hasičů. Tělocvičná jednota Sokol byla založena již roku 1862, kdy byl Sokol založen v Praze Tyršem a Fugnerem. V roce 1939 byla zakázána veřejná cvičení a v roce 1941 byla činnost spolku úplně zastavena. Během druhé světové války skončilo mnoho členů kolínského Sokola v koncentračních táborech. Po 2. světové válce byla jeho činnost opět obnovena. O životě sokolské skupiny Kolínska pravidelně informovalo hned několik listů, které sdružení během 20. století vydávalo.⁶²

Kolínská hasičská župa byla založena roku 1881 a během druhé světové války zůstalo hasičstvo jedinou povolenou organizací v Kolíně. I dobrovolní hasiči vydávaly v Kolíně své noviny (viz. kapitola – Tisk na Kolínsku.).

S Kolínem je spojena i řada osobností, které se zde narodily, žily nebo pracovaly. Mezi ně patří zakladatel moderní pantomimy Jean Gaspard Deburau, malíři Vincenc Morstadt, Rudolf Kremlička, fotografové Jaromír Funke, Josef Sudek a bratři Kamarýtové, operní zpěvačka Ludmila Dvořáková a kapelník a skladatel František Kmoch. Nejvýznamnějším spisovatelem narozeným v Kolíně je asi Josef Svatopluk Machar. V jeho prvním díle dvoudílné *Konfese literáta* z roku 1901 jsou k nalezení i vzpomínky na rodný Kolín.

V první polovině 14. století byla v Kolíně založena škola partikulární, kterou řídil farář. Vyučovalo se zde čtení, psaní a počty, především pak latina a kostelní zpěv. V této škole se učilo do roku 1600, od roku 1612 byla škola přemístěna do budovy

---

realizovány novostavby Jiráskova divadla v Hronově, Pippichova divadla v Chrudimi, Městského divadla v Kolíně a adaptace scény Na Kovárně v poděbradském zámku. Jeho největším dílem byl projekt na přestavbu již rozestavěného Státního divadla v tehdejším hlavním městě Persie Teheránu. V květnu 1945 se Freiwald aktivně zapojil do Pražského povstání. Byl zajat a zastřelen Němci 9. května 1945.

Dostupné z: <http://www.divadlokolin.cz/>

⁶¹ JELÍNEK, Zdeněk a Zdeněk HELFERT. Kolínsko. 1. vyd. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1990. ISBN 80-7057-025-3.

⁶² JELÍNEK, Zdeněk a Zdeněk HELFERT. Kolínsko. 1. vyd. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1990. ISBN 80-7057-025-3.

postavené za kostelem sv. Bartoloměje. Vedle partikulární školy existovala v Kolíně ještě škola židovská a bratrská. V roce 1924 byla na Žižkově třídě vystavena budova Obchodní akademie. O rok později přibyla ještě Hospodářská škola na Šťáralce.⁶³ Během druhé světové války bylo i školství v Kolíně poničeno. Zbylo jen státní reálné gymnázium, Průmyslová škola, Odborná škola pro ženská povolání (později Střední zdravotnická škola) a Obchodní akademie.⁶⁴

---

⁶³ JELÍNEK, Zdeněk a Zdeněk HELFERT. Kolínsko. 1. vyd. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1999. ISBN 80-7057-025-3.

⁶⁴ JELÍNEK, Zdeněk a Zdeněk HELFERT. Kolínsko. 1. vyd. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1990, s. 226. ISBN 80-7057-025-3.

2 Noviny a novinářská tradice na Kolínsku

Novinářství má na Kolínsku již několik desítek let výsostné postavení. Noviny a časopisy hrály vždy v tomto okrese důležitou roli. Ačkoliv ze začátku stejně jako v celé zemi plnily především roli výchovnou a budovatelskou. Novinářská československá tradice sahá totiž až do nejstarší Evropy. *"První novinářské zprávy, jež se v českém jazyce dochovaly, jsou z konce 15. století. První české noviny vycházejí ale až 4. února 1719."*⁶⁵

Pro diplomovou práci považuji za nezbytné, aby jedna kapitola byla věnována také tisku všeobecně. Čtenář si tak snad bude moct udělat kompletní obrázek, jakou pozici měli v tehdejší době novináři a noviny. Veškeré významné události budou ale reflektovány i na samotném Kolínu.

2.1 Noviny a tisk – vymezení pojmu

Noviny jsou periodická publikace určená široké obci čtenářů, vycházející pravidelně denně nebo častěji než jednou týdně s cílem informovat veřejnost.⁶⁶ Periodickým tiskem se přitom rozumí noviny, časopisy a jiné tiskoviny vydávané pod stejným názvem, se stejným obsahovým zaměřením a v jednotné grafické úpravě nejméně dvakrát v kalendářním roce.

Periodikum je menšího rozsahu, obsahující z převážné části zprávy nebo rozšířené zprávy, méně častěji také jiné publicistické útvary, vycházející nejčastěji s periodicitou týdenní nebo měsíční.

Tiskovina vycházející pravidelně, v určitém místě, která má nejméně půlroční a nejvíce jednotýdenní periodicitu, je časopis. Od deníku se liší menší aktuálností, větší podrobností probíraných témat a grafickou úpravou.⁶⁷

Pojmem periodický tisk jsou souhrnně označovány noviny, časopisy a jiné tiskoviny vydávané pod stejným názvem, se stejným obsahovým zaměřením a v

---

⁶⁵ Svaz československých novinářů. Československý tisk 1945 – 1955. Praha: Novinářský studijní ústav, 1955. Str.1

⁶⁶ 1 Zákon č. 46/2000 Sb. O právech a povinnostech při vydávání periodického tisku.

⁶⁷ Osvaldová, Barbora – Halada, Jan. 1999: Praktická encyklopedie žurnalistiky. Praha: Libri, str.38.

jednotné grafické úpravě nejméně dvakrát v kalendářním roce. Zpřístupněn je většinou neurčenému okruhu. Vydavatelem je fyzická nebo právnická osoba, která zajišťuje obsah, vydání a veřejné šíření periodického tisku.⁶⁸

2.2 Novinářská tradice v Československu

Největší rozmach zažívá novinářské odvětví v Československu v 19. století. Výrazným periodikem naší země jsou tehdy *Dělnické listy*, které vychází od roku 1872, a *Budoucnost*, jež byla založena roku 1874. První samostatný dělnický deník s názvem *Právo lidu* pak vzniká v roce 1897. První ryze české komunistické časopisy se jmenují *Pochodeň* a *Průkopník svobody* a vydávají je čeští komunisté v Rusku. "*Rudé právo, jež zakládá marxistická levice, poprvé vychází 21. září 1920. To bylo věrným bojovníkem za práva dělnické třídy.*"⁶⁹ V té době vzniká ještě několik jiných týdeníků a měsíčníků, například *Fučíkova Tvorba* a pražské *Haló noviny*. Vznikají koncerty, vydávají se noviny a časopisy.⁷⁰

Tyto listy však příliš nezasahovaly do okresu Kolín. V období od roku 1863 do roku 1918 vycházelo v politickém okrese Kolín 54 periodik, které byly určeny především pro kolínské čtenáře.⁷¹ Nejvýznamnějšími jsou především *Kolínské listy*, které vydával orgán národní strany svobodomyšlné. *Kolínské listy* vycházely dvakrát týdně od 1. ledna 1886 do 29. června 1887. Tehdy se spojily s pardubickým *Polabanem*. Od roku 1900 vycházejí *Kolínské listy* znovu, tentokrát ale už jen jednou týdně. V době Velké války se jejich vydávání načas pozastavuje. K obnově dochází až v létě 1918.⁷²

Během první světové války se tisk ustanovil strukturně, jeho jádrem byl tisk především politický. V meziválečném období se rozvinul bulvární tisk a svůj význam měly i tiskové koncerty. „*Technický rozvoj tiskáren umožnil vyšší kvalitu grafické úrovně tisku. Mediální produkce zaznamenala výrazný rozvoj časopisů s moderním až experimentálním designem a s obsahem zaměřeným na výtvarné či užité umění, životní*

---

⁶⁸ Ministerstvo kultury, webové stránky: <http://www.mkcr.cz/>

⁶⁹ Svaz československých novinářů. Československý tisk 1945 – 1955. Praha: Novinářský studijní ústav, 1955. Str. 3

⁷⁰ OSVALDOVÁ, Barbora – Halada, Jan. 1999: Praktická encyklopedie žurnalistiky. Praha: Libri,

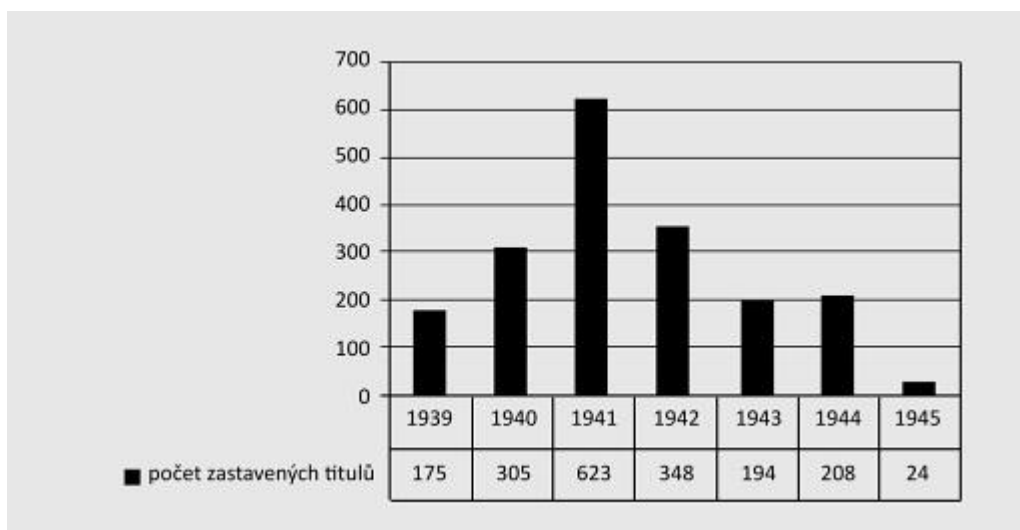
⁷¹ Bibliografie regionálního tisku na okrese Kolín v letech 1863 - 1983. Kolín: Komise regionálních dějin OV KSČ v Kolíně a Regionální muzeum Kolín, 1984, str. 9 - 30

⁷² ŠTROBL, Karel. Politický tisk Kolínska a Českobrodsko v období mezi světovými válkami. Archivní prameny Kolínska - 2002. Kolín: Státní okresní archiv, 2003, str. 71

styl apod. Mnozí představitelé uměleckého světa působili současně jako novináři a některé novinářské útvary v jejich podání povýšily na texty blízké krásné literatuře.“⁷³ Mezi představitele tohoto směru můžeme zařadit například Ivana Olbrachta, Karla Čapka či Milenu Jesenskou.

2.3 Novináři během druhé světové války a po ní

V období od října 1938 do ledna 1939 zaniklo 1 900 titulů periodického tisku a zhoršily se podmínky pro vydávání tisku ve vnitrozemí. Další výrazný pokles pak přichází během druhé světové války. V roce 1945 se počet titulů vydávaných na našem území zastavuje až na hrozivě vypadajícím čísle 24.⁷⁴

Graf 1: Počet zastavených titulů

zdroj: Bednařík 2011: 157⁷⁵

Během druhé světové války vychází odbojový tisk a listy komunisticky laděné. Rozvíjí se ale i český tisk v zahraničí. V Moskvě vycházejí *Československé listy*, do kterých přispívá Klement Gottwald či Zdeněk Nejedlý.

*"Již v průběhu osvobozujících bojů nastupuje u nás na místo ilegálního tisku svobodný tisk legální."*⁷⁶ Hned po osvobození byla zrušena cenzura. Opět vychází *Rudé*

⁷³ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti. Praha: Grada publishing, a. s., 2011. ISBN 978-80-247-3028-8, str. 157.

⁷⁴ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti. Praha: Grada publishing, a. s., 2011. ISBN 978-80-247-3028-8.

⁷⁵ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti. Praha: Grada publishing, a. s., 2011. ISBN 978-80-247-3028-8, str. 199

právo a deník revolučních odborů *Právo* i deníky jako *Mladá fronta*, *Lidová demokracie* či *Právo lidu*.

V této době začínají vycházet také mnohé krajské listy - v Brně je to *Rovnost*, v Ostravě *Nová svoboda*, v Plzni *Pravda*, v Olomouci *Stráž lidu*, v Hradci Králové *Pochodeň*. Objevují se ale také nové kulturní a odborné časopisy.

*"Komunistický a ostatní pokrokový tisk v letech 1945-1946 je v čele kampaní za výstavbu válkou zpusťšených měst, za obnovení dopravy a bojuje za zúčťování se zrádci."*⁷⁷ Hlavním úkolem ale zůstává především očista novinářských řad. V první fázi do února 1946 bylo ze Svazu novinářů kvůli této očistě vyloučeno celkem 86 redaktorů.

Na konci války se ale také projevil vzrůstající význam rozhlasového vysílání. Tištěná média se tak dostávala do pozadí. *„Protectorátní tisk s okázale kolaborujícími aktivistickými novináři, stejně jako rozhlas, kinematografii a ČTK, čekal proces očisty a vyrovnání se s těmi, kteří se s okupačním režimem příliš aktivně identifikovali. Přejmenování listů, popřípadě úprava titulů - tedy formální oddělení se od minulosti – byl v zásadě poměrně rychlý proces, zatímco očista od kolaborujících novinářů a restrukturalizace médií byl proces složitější a dlouhodobější.“*⁷⁸

Na Kolínsku zanikla do roku 1942 veškerá regionální periodika. Jejich struktura se tedy musela postupně znovu „stavět“. Po válce vychází na Kolínsku *Věstník Okresního národního výboru v Kolíně*, vznikl týdeník komunistické strany *Úder* a došlo k obnovení časopisu sociální demokracie *Středočeské hlasy*.

2.4 Novináři v padesátých letech

Na jaře roku 1947 je vydán zákon o postavení redaktorů. Novinářem nesmí být nikdo, kdo byl odsouzen jako kolaborant. Novinářem může být jen člen Svazu novinářů.

---

⁷⁶ Svaz československých novinářů. Československý tisk 1945 – 1955. Praha: Novinářský studijní ústav, 1955. Str.5.

⁷⁷ Svaz československých novinářů. Československý tisk 1945 – 1955. Praha: Novinářský studijní ústav, 1955. Str.8.

⁷⁸ BEDNARÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPOVÁ. Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti. Praha: Grada publishing, a. s., 2011. ISBN 978-80-247-3028-8, str.223.

*"Významnou úlohu měly v tomto období články a projevy Klementa Gottwalda, Antonína Zápotockého a Viliama Širokého v komunistickém, odborářském tisku a v rozhlase. Především jako projev kampaně."*⁷⁹

Důležitým mezníkem je pro československý tisk také únor 1948. „*Postavení novinářské organizace bylo v poúnorové době velmi těsně provázané s komunistickou stranou. Dohled nad médii provádělo kulturně propagační oddělení ÚV KSČ, jehož součástí byl tiskový a vydavatelský odbor.*“⁸⁰ Rozvíjí se především socialistický tisk a byl ustanoven akční výbor Svazu československých novinářů. V řadě listů dochází ke změně ve vedení a zastavena byla periodika, jako jsou například *Svobodný zítřek*, *Dnešek*, *Obzor* či *Čas*. Některé listy musely změnit název či periodicitu.

Významným mezníkem je pak první sjezd československých novinářů, který proběhl 21. a 22. října 1948 a vůbec poprvé formuloval úkoly tehdejšího tisku. "*Je již konec, definitivní konec minulosti, kdy čtenář byl vlastně obětí tisku, kdy úkolem tisku bylo deorganizovat, desinformovat a ohlupovat čtenáře. Dnes jsou úkoly tisku zcela jiné. V našem novém, lidovém řádu má být tisk jedním z hlavních činitelů národní, státní a mravní výchovy lidu, má být účinným pomocníkem v našem budovatelském díle,*" napsal tehdy v dopise Klement Gottwald.⁸¹

Po sjezdu bylo jednotlivým novinám a časopisům uloženo zaměření na určitou vrstvu čtenářů, které nesměly samovolně měnit či porušovat. Omezena byla inzerce, která byla tehdy opravdu neúměrná. V redakcích byla nově vybudována oddělení časopisů a zavedeny rubriky věnující se například dopisům od čtenářů.⁸²

Novými časopisy jsou listy nazvané *Za trvalý mír*, *Za lidovou demokracii* či sovětský týdeník *Nová doba* v českém překladu. Od května 1949 vychází maďarský stranický deník *Uj Szó*, od roku 1950 ukrajinský list *Nove žitija* či německý týdeník *Aufbau und Frieden*.

---

⁷⁹ Svaz československých novinářů. Československý tisk 1945 – 1955. Praha: Novinářský studijní ústav, 1955. Str.10.

⁸⁰ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPOVÁ. Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti. Praha: Grada publishing, a. s., 2011. ISBN 978-80-247-3028-8, str.253-256.

⁸¹ Svaz československých novinářů. Československý tisk 1945 – 1955. Praha: Novinářský studijní ústav, 1955. Str.12

⁸² BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPOVÁ. Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti. Praha: Grada publishing, a. s., 2011. ISBN 978-80-247-3028-8.

Tisk nesmí být po válce ale předmětem soukromého podnikání a až po únoru 1948 tak vzniká tisk zcela nový - mizí bulvární grafická úprava a objevuje se až nudná, nezajímavá forma. Jsou budovány redakční rady, sekretariáty a nová oddělení časopisů či propagandy. Tisk je poznamenán budovatelskými úkoly a zápasem s buržoazií.⁸³ V květnu 1948 vznikají též satirické týdeníky *Dikobraz* a *Roháč* a v únoru 1952 vznikají *Literární noviny*.

Zákon o vydávání časopisů a o Svazu československých novinářů byl schválen v roce 1950. V červenci 1952 byla také schválena reorganizace závodních novin a časopisů. Upevňují se vesnické noviny, které vychází téměř ve všech okresech. *"Masový charakter krajského tisku vyžaduje, aby krajské časopisy vycházely především z místních poměrů, aby popularizovaly a objasňovaly politiku stany a vlády na konkrétních a živých příkladech ze závodů, úřadů a vesnic kraje"* píše se v usnesení organizačního sekretariátu.⁸⁴

K další změně došlo v roce 1953. *„V roce 1953 došlo ke změně a každodenní dohled nad mediálními obsahy byl přenesen ze stranických orgánů na státní správu. Usnesením č.17 z 22.dubna 1953 zřídila vláda jako samostatný neveřejný orgán státní správy Hlavní správu tiskového dohledu, cenzurní úřad, který pochopitelně řídil aparát ÚV KSČ.“*⁸⁵ V roce 1955 tak vychází jen třináct deníků a časopisů, novin zhruba 1 904. V Praze vychází také večerník. Celkový náklad tehdy činí 3 720 000 výtisků.

V roce 1955 vychází celkem 679 politických, odborných, vědeckých a kulturních časopisů. V letech 1953-54 je distribuce tisku převzatá pod Poštovní novinovou službu.

Vlivem sovětského novinářství se objevují nové žánrové formy jako například propagandistický článek, obzor tisku, satirický fejeton, umělecká reportáž či črta.

---

⁸³ Svaz československých novinářů. Československý tisk 1945 – 1955. Praha: Novinářský studijní ústav, 1955.

⁸⁴ Svaz československých novinářů. Československý tisk 1945 – 1955. Praha: Novinářský studijní ústav, 1955.

⁸⁵ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti. Praha: Grada publishing, a. s., 2011. ISBN 978-80-247-3028-8, str. 257

2.5 Novináři Kolínska

Pro tuto diplomovou práci zmapuji také důležité novinářské osobnosti, které v Kolíně působily nebo s ním byly spojeny právě od roku 1945 až do počátku 60. let.

V Kolíně působil přítel Petra Bezruče spisovatel František Bohuš Beneš. „*Do rodného Polabí je zasazena jeho třetí kniha „Z domova“, kterou si sám ilustroval.*“⁸⁶ Na přelomu století působil v Kolíně lékař a spisovatel Václav Černý, který pravidelně psal do kolínských novin *Koruna česká* a *Kolínské listy*. Jeho povídky se týkaly především Kolínska – uveďme třeba „Pro českého lva“, „Kolowrat“ či „Povídky labského splavu“. Ve dvacátých letech se v Kolíně narodil spisovatel Jiří Círk, jenž se věnoval scénářům k filmům pro děti. Ve třicátých letech dvacátého století se pak v Kolíně také narodila spisovatelka Eva Bešťáková, která se věnovala próze pro děti i autobiografickým příběhům, ať už z období prvních poválečných let („Světla promenád“, „Myší válka“) nebo z období pracovních praxí na gymnáziu („Kantorka a já“).

S Kolínem je spojeno i jméno Vratislava Čermáka, který ve čtyřicátých letech přispíval do novin *Polabský strážce* a *V boj*. Překladatel a spisovatel František S. Jaroš vydával své práce v časopisech *České slovo* či *Národní listy* nebo v odborných titulech *Naše řeč* a *Naše úřední čeština*. Pedagog Karel Jelínek je nejdříve redaktorem *Věstníku učitelského pro školní okres kolínský* a později přispívá svými fejetony do místních novin – do *Kolínských listů*, *Labských proudů* nebo do *Samostatnosti*. Petr Den, vlastním jménem Ladislav Radimský, byl politik a spisovatel, jenž se v roce 1945 stal členem přípravné komise OSN a později stálým delegátem Československé republiky při OSN. „*Vydal také vzpomínkovou knihu Pětkrát Kolín, napsanou za dob okupace, kde prostřednictvím pěti prozaických esejí vyznává lásku svému rodnému městu.*“⁸⁷

Otakar Moravec se narodil sice v Praze, ale jako syn redaktora *Labských proudů* působil v kolínské tiskárně Bayer. Kvůli činnosti v odbojové skupině byl 10. června 1943 popraven v Drážďanech. Také Robert Nepraš působil v tiskárně Bayer, ale jako

---

⁸⁶ TYČ, Miroslav. *Osobnosti kultury*. Vydal Polabský Zlatý pruh, Kulturní společnost Miroslava Benáka, 2006.

⁸⁷ TYČ, Miroslav. *Osobnosti kultury*. Vydal Polabský Zlatý pruh, Kulturní společnost Miroslava Benáka, 2006. str. 28

typograf. Po válce začal Robert Nepraš v Kolíně působit jako odpovědný redaktor *Středočeských hlasů*.⁸⁸

Marie Zelenková působí jako pedagožka po celý svůj život v Kolíně. Svými básněmi pravidelně přispívá do časopisů *Dětský svět*, *Katolická žena*, *Rodinné vychování* či *Šťastná rodina*. Významné jsou taky její články ve *Věstníku klubu čs. turistů*.⁸⁹

Šéfem časopisu *V boj*, jenž byl ústředním listem protiněmecké rezistence v Čechách, byl Josef Kobián. Ten se vyučil kamenotiskařem ve firmě J. L. Bayer. Jeho kolegou byl praktický lékař MUDr. Josef Cívín.

Věstník okresního národního výboru v Kolíně po roce 1945 vedl novinář Jan Šálek, který již od 30. let zastával funkci tajemníka na Okresním úřadě v Kolíně.

Josef Václav Jelínek narozený 12. února 1868 pracoval jako vyučený tiskař od roku 1896 u firmy J. L. Bayer. Pro Kolín je ale významný především svou sokolskou prací, které se věnoval třicet let. Zasloužil se o rozmach župy Tyršovy. Roku 1901 spoluzaložil časopis župy Tyršovy *Prapor*, který vycházel až do roku 1915. Stál také u zrodu *Věstníku sokolské župy Tyršovy*. Jako odpovědný redaktor pracoval v redakci časopisu do roku 1923. Umírá v Kolíně 19. ledna 1924.⁹⁰

Litograf a prokurista Ladislav Kebrdle se sice narodil v Praze, ale v Kolíně vedl po Josefu Václavu Jelínkovi časopis *Věstník sokolské župy Tyršovy*.

---

⁸⁸ Srov. JELÍNEK, Zdeněk a Zdeněk HELFERT. Kolínsko. 1. vyd. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1990. ISBN 80-7057-025-3. str. 278

⁸⁹ TYČ, Miroslav. Literáti Kolínska. Kolín: Regionální muzeum Kolín - řada společensko-vědní VIII, 2004, ISBN 80-86403-04-1. str. 129

⁹⁰ Věstník: Odborný věstník společenstva hostinských a výčepníků pro soudní okres kolínský. Kolín: Karel Štembera, 17. prosince 1936, roč. 1, č. 1, s. 1.

3 Tisk na Kolínsku

I tisk na Kolínsku má svou mnohaletou tradici. Prodejny novin zvané trafiky vznikly ve městě již v roce 1750. Hlavní sklad tehdy provozoval kupec Václav Häusler a drobný prodej byl povolen i třem Židům, jejichž jména ale nejsou známa. Jedna trafika byla zřízena ve městě a dvě v Židovské ulici.⁹¹

Diplomová práce okrajově zmíní tedy i periodika, která na Kolínsku vycházela od konce 19. století. V období mezi lety 1863 až 1918 vycházelo v okrese Kolín 54 periodik a pro čtenáře to byly zajímavé tituly.⁹²

Na konci devatenáctého století se v Kolíně objevil například dělnický zpravodaj *Pokrok*. Tento čtrnáctideník od 1. října 1895 do roku 1896 informoval o dělnickém hnutí na Kolínsku.⁹³

Svým zaměřením vyniká v této době také časopis *Drak*, na kterém se podílel například Karel Fišer nebo Josef Foitl. Tyto humoristické listy se na Kolínsku objevovaly vždy jednou za měsíc v letech 1876 až 1884. Církev zastupuje list *Hlasy ze Siona*, ten vycházel nepravidelně a zanikl roku 1915.⁹⁴

Mezi nejvýznamnější periodika lze ale zařadit dvakrát týdně vycházející *Kolínské listy* (od 1. ledna 1886 až do 26. června 1887) či časopis Republikánské strany zemědělského a malorolnického lidu pro střední Polabí *Nezávislost*, jenž vychází od roku 1910 až do roku 1931. Jeho ústřední redakce měla sídlo v Praze a jeho vydavatelem byla republikánská strana.

Kolínské listy jsou vůbec prvními kolínskými novinami. Liberalistický list vydával Václav Řezníček. Stejnomený týdeník národní strany svobodomyšlné pak začal vycházet v roce 1900. Tisknul ho podnik Aloise Hanuše a články přispíval například František Straka. Jeho vydávání skončilo roku 1920, když se transformoval s *Kutnohorskými listy* a *Podvysockými listy* do týdeníku *Hlas demokracie*.

---

⁹¹ KOLEKTIV autorů. Městská encyklopedie, Kolínské pojmy 2005. Kolín: Decibel production spol.s.r.o., 2005.

⁹² Bibliografie regionálního tisku na okrese Kolín v letech 1863 - 1983. Kolín: Komise regionálních dějin OV KSČ v Kolíně a Regionální muzeum Kolín, 1984, str. 9.

⁹³ Bibliografie regionálního tisku na okrese Kolín v letech 1863 - 1983. Kolín: Komise regionálních dějin OV KSČ v Kolíně a Regionální muzeum Kolín, 1984, str. 3

⁹⁴ ŠTROBL, Karel. Politický tisk Kolínska a Českobrodsko v období mezi světovými válkami. Archivní prameny Kolínska - 2002. Kolín: Státní okresní archiv, 2003.

Podvysocké listy vycházely jako orgán politického spolku Podvysockého a politického klubu pro okresy Kutná hora, Kolín, Čáslav, Německý Brod a Humpolec. A v Kolíně se objevovaly od roku 1888 do roku 1921.

V roce 1919 se rozhodli také kolínští socialisté vydávat vlastní tiskovinu nazvanou *Náš kraj*. List vycházel zhruba třikrát za měsíc a odpovědným redaktorem byl Otakar Moravec. Po neúspěchu strany ve volbách se vydávání listu ale zastavilo.

3.1 Tisk na Kolínsku za první republiky a mezi válkami

Tištěná média byla po první světové válce nejdůležitějším nositelem informací. Výsostnou pozici si udržela až do 30. let, kdy se masivněji začalo rozvíjet rozhlasové vysílání.

Od roku 1900 tedy vycházejí jednou týdně *Kolínské listy*. V době velké války se jejich vydávání načas pozastavuje a k obnově dochází v létě 1918, kdy je vydával Karel Kramář. Roku 1920 se spojily s *Kutnohorskými listy* a *Podvysockými listy*. Jejich společný název se tehdy změnil na *Hlas demokracie*, který vycházel jednou týdně. Toto periodikum nejdříve tiskla tiskárna Aloise Hanuše, po roce 1922 pak tiskárna L. J. Bayer a konečně od roku 1930 tiskárna Miloš Nohavec v Poděbradech. Spojeno je s rodinou žurnalisty Jaroslava Pelce, který již dříve vydával vlastní periodikum *Stráž demokracie*. Tento list vycházel pouze krátkou dobu v roce 1929.⁹⁵

Hlas demokracie fungoval až do roku 1938. „Oznamujeme ve smyslu výnosu ze dne 18. května 1895 § 228, že týdeník *Hlas demokracie* bude 31. prosince 1938 trvale zastaven. Činíme tak kvůli pořádku.“⁹⁶ Jeho nástupcem měl být *Národní Hlas*, to se ale nikdy neuskutečnilo. Strana národní jednoty mohla mít totiž pouze jeden týdeník a tím byl již *Prokúpkův kraj*.

Národní hlas byl tedy kolínský týdeník, který měl *Hlas demokracie* nahradit, ale nakonec vycházel jen krátce v roce 1939. Odpovědnou redaktorkou byla Marie Pelcová a vydavatelkou Albína Pelcová. Týdeník se tiskl v poděbradské tiskárně Miloše Nohavce. Okresní úřad ale jeho vydávání zastavil údajně kvůli článku o poslanci

⁹⁵ ŠTROBL, Karel. Politický tisk Kolínska a Českobrodsko v období mezi světovými válkami. Archivní prameny Kolínska - 2002. Kolín: Státní okresní archiv, 2003, str. 71 - 73.

⁹⁶ Státní okresní archiv Kolín, archivní fond Okresní úřad Kolín

Vlastimilu Klímovi. Redakce tehdy přešla do listu *Prokúpkův kraj*.⁹⁷

Každá politická strana měla v této době tedy alespoň jeden svůj vlastní ústřední tiskový orgán, který většinou vycházel a působil v Praze. Vydávaly se ale i regionální tituly s vlastním názvem.

Národně socialistickou stranu na Kolínsku po první světové válce obhájí list *Polabská stráž*, jenž vycházel od roku 1919 až do roku 1938. Ten se nevěnoval jen informacím z Kolínska, ale i celorepublikové situaci, zejména pak Praze. Hojně zde byly ale zastoupeny i regionální rubriky a inzerce. Tematické rubriky se zaměřovaly na dělnictvo, živnostníky, úředníky a spolky. List přinášel pravidelně i informace z Českobrodsko či Kouřimska.⁹⁸

Odpovědnými redaktory byli během dvaceti let například Josef Recha, Josef Douša, Antonín Fikar, Theodor Křivánek, Karel Tuček, Václav Proft či Jaroslav Doležal.⁹⁹ Periodikum bylo tištěno nejdříve tiskárnou Aloise Hanuše, v letech 1927 – 1929 pak tiskárnou Roušavý a Sixta. Od roku 1933 se na tisku podílí částečně i pražský Melantrich. Když *Polabská stráž* přestává vycházet, nahrazuje ji *Prokúpkův kraj*.

Pro zemědělce vycházel list *Nezávislost* od roku 1910. V roce 1931 ji nahradil také jako v případě *Polabské stráže* list *Prokúpkův kraj* (ten měl na počátku roku 1932 náklad tři tisíce výtisků).

Po první světové válce se objevují i extremistické listy zaměřené protižidovskými, například list *Svítání*. Ten byl obyvatelstvem přijímán jako protižidovský časopis. Jeho náklad byl v roce 1921 2 500 výtisků.¹⁰⁰

Zastoupení měla na Kolínsku i komunistická periodika. Od roku 1921 do února 1922 vycházel *Rudý prapor*, jehož odpovědným redaktorem byl dělník Václav Březina,

---

⁹⁷ ŠTROBL, Karel. Politický tisk Kolínska a Českobrodsko v období mezi světovými válkami. Archivní prameny Kolínska - 2002. Kolín: Státní okresní archiv, 2003.

⁹⁸ ŠTROBL, Karel. Politický tisk Kolínska a Českobrodsko v období mezi světovými válkami. Archivní prameny Kolínska - 2002. Kolín: Státní okresní archiv, 2003.

⁹⁹ Státní okresní archiv Kolín, archivní fond Okresní úřad Kolín

¹⁰⁰ ŠTROBL, Karel. Politický tisk Kolínska a Českobrodsko v období mezi světovými válkami. Archivní prameny Kolínska - 2002. Kolín: Státní okresní archiv, 2003.

jenž se vyučil obuvníkem, později holič František Duchoň.¹⁰¹ Náklad listu byl necelé dva tisíce výtisků a tiskla ho kolínská tiskárna Aloise Hanuše.

Od roku 1935 do roku 1937 vychází v Kolíně další komunisticky zaměřený list s názvem *Jednota*. V roce 1937 však mění svůj název na *Jednota lidu*. Jeho odpovědným redaktorem byl komunist a stranický tajemník Rudolf Koštejn. List byl však často cenzurován a kvůli tomu přesídlil do nedalekého Nymburku. Od března 1936 měl ještě ke všemu na trhu konkurenta v podobě týdeníku *Lidová fronta*, toho ale nakonec vyšlo jen několik málo čísel.

Dalším socialistickým listem na Kolínsku bylo *Večerní České slovo*. List měl sice hlavní redakci v Praze, ale od roku 1936 působila v Kolíně také jeho filiální redakce. Ve dvacátých letech bylo *Večerní České slovo* nejrozšířenějším deníkem země a jeho vydávání v regionálních mutacích fungovalo i ve 30. letech.¹⁰²

Od roku 1920 vychází také jednou týdně věstník odbočky Československých legionářů v Kolíně nazvaný *V boj*. Jeho významným redaktorem byl Otakar Moravec či A. Coufal nebo R. Bartoň.¹⁰³ Jeho důležitost se ale projevila především během druhé světové války. „*Ústředním časopisem české národně vlastenecké protiněmecké rezistence byl V boj, vydávaný centrálně v Praze postupně několika skupinami, a to od dubna 1939 do podzimu 1941. Pražské vydání časopisu bylo pak přetiskováno v mimopražských centrech a často doplňováno krajskými mutacemi.*“¹⁰⁴ Kolínskou odnož listu začal vytvářet MUDr. Josef Cívín a Josef Kobián nejdříve jako součást politického ústředí koncem března 1939.

Hospodářskou stranu zastupuje list nazvaný *Kolín*, který vycházel od listopadu 1923 do ledna 1924. Jelikož ale politická strana, kterou reprezentoval, nebyla úspěšná ve volbách, časopis po krátké chvíli přestává vycházet.

---

¹⁰¹ JELÍNEK, Zdeněk. Vzpomínky na okupaci I. díl. Kolín: okresní výbor Českého svazu protifašistických bojovníků, 1986. Vydáno jako studijní materiál pro vnitřní potřebu Českého svazu protifašistických bojovníků.

¹⁰² ŠTROBL, Karel. Politický tisk Kolínska a Českobrodsko v období mezi světovými válkami. Archivní prameny Kolínska - 2002. Kolín: Státní okresní archiv, 2003, s. 74.

¹⁰³ Bibliografie regionálního tisku na okrese Kolín v letech 1863 - 1983. Kolín: Komise regionálních dějin OV KSČ v Kolíně a Regionální muzeum Kolín, 1984, s. 33.

¹⁰⁴ JELÍNEK, Zdeněk a Zdeněk HELFERT. Kolínsko. 1. vyd. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1990. ISBN 80-7057-025-3. str. 248

Od roku 1927 vychází také týdeník *Demokratický občan*, který se snažil nebýt politicky ovlivňován. Jeho odpovědným redaktorem byl František Cibulka, který ale sympatizoval s národně demokratickou opozicí. List se však často potýkal s finančními problémy a i kvůli tomu zanikl v roce 1928.¹⁰⁵

3.1.1 Tisk zájmových organizací

Zájmové listy postupně suplovaly roli klasických novinových titulů a stávaly se náhradou běžných denních tištěných periodik. Tomu odpovídalo i zpoplatnění výtisků, ke kterému došlo v lednu 1930.

Od roku 1927 mají svůj list místní hasiči. *Věstník hasičské župy kolínské* informoval o činnosti sboru a o projednaných schůzích. Vycházel v nákladu 750 výtisků. Odpovědným redaktorem byl v roce 1929 šéf hasičského sboru Josef Macháček a v letech 1933 – 1937 župní dozorce hasičské jednoty Karel Calta.¹⁰⁶

Školství na Kolínsku zastupoval například *Věstník sebevzdělávacího sdružení studentů reál. gymnasia v Kolíně.*, který vycházel od června 1923 do prosince 1924. V roce 1923 mění název na jednodušší - *Věstník*. Časopis vycházel zhruba jednou měsíčně. Dalším studentským periodikem byl list *Snahy*, jenž vydávalo na začátku třicátých let státní reálné gymnázium společně s obchodní akademií. Periodikum bylo tištěno tiskárnou J. Plaček v Nymburce a vycházelo jednou za měsíc a redigoval jej Jaroslav Straka. List s barevnou obálkou vycházel do 30. října 1932. Studenti kolínského gymnázia pak vydávali ještě v roce 1938 samostatný časopis *Sexta*, vydávání však bylo přerušeno v roce 1939.

Pozadu ale nezůstává ani celá řada organizací jako Sokol, jenž vydává již od roku 1921 *Věstník sokolské župy Tyršovy*. Na pultech se objevoval vždy jednou za měsíc a jeho odpovědným redaktorem byl Ladislav Kebrdla a J. V. Jelínek, tiskly jej tiskárny Bayer a spol. v Kolíně.¹⁰⁷ „*Na Vás všech je, aby Vaše sokolské uvědomění, činorodé úsilí, láska a věrnost k naší sokolské věci způsobily, aby hlas tento nezůstal – hlasem v*

---

¹⁰⁵ Bibliografie regionálního tisku na okrese Kolín v letech 1863 - 1983. Kolín: Komise regionálních dějin OV KSČ v Kolíně a Regionální muzeum Kolín, 1984.

¹⁰⁶ Státní okresní archiv Kolín, archivní fond Okresní úřad Kolín

¹⁰⁷ Sokolská župa Tyršova: Památník vydaný ke 120. výročí založení. Kolín: Sokolská župa Tyršova, listopad 2004, str. 92

*hluché poušti. Uvidíme, nebude-li to hrách na stěnu házený.*¹⁰⁸ Kromě aktuálních informací z jednotlivých žup a odborů pravidelně uveřejňoval list i vzpomínkové a vzdělávací články.

Od roku 1931 vychází zároveň s *Věstníkem* další periodikum Sokolů *Zpravodaj kolínských Tělocvičné jednoty Sokol* a jeho podoba se od *Věstníku Sokolské župy Tyršovy* příliš neliší. Nakladatelem *Zpravodaje* byla kolínská Tělocvičná jednota Sokol. Sami autoři se ale snažili proti svému konkurentu vymezit.

*„V posledních několika letech lze pozorovati, že naše jednota nežije takovým duchem a takovou činností, jakými se mohla honositi v letech minulých. Proto odhodlal se výbor vydávati vlastního zpravodaje, v němž by se členstvo seznamovalo se vším, co se v jednotě děje, co se připravuje, a poučovalo se o všem, co směřuje k prohloubení členských vědomostí a znalostí myšlenky sokolské.*¹⁰⁹ Tento list ale nevychází pravidelně, vždy jen několikrát do roka.

Sportu všeobecně se pak ještě od roku 1928 věnoval i *Polabský sportovní zpravodaj* s podtitulem *Nezávislý sportovní týdeník*. Ten podporoval venkovské sportovní kluby Polabí. List byl barevný a vydávaný ve velikosti A4. *„Náš týdeník bude hájit zájmy všech sportovních klubů našeho Polabí.*¹¹⁰ Součástí listu velikosti A4 byla i inzerce, kratší reportáže z utkání, ale i informace o kulturních akcích v okolí. V roce 1935 vychází ve velikosti A3.

Měsíčník *Motorista z Polabí* vychází od roku 1934 po dobu necelých pěti let. Od roku 1924 do roku 1941 vydává své vlastní periodikum i Klub československých turistů z Kolína.¹¹¹

Vzdělávací instituce vydávaly ihned po první světové válce *Věstník svazu českých ženských průmyslových škol odborných v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Od 25.

---

¹⁰⁸ Do nového roku 1936. *Věstník Sokolské župy Tyršovy*. 7. ledna 1936, roč. 15, č. 1, s. 1.

¹⁰⁹ VÝBOR JEDNOTY „SOKOL“ V KOLÍNĚ. Co chceme?. *Zpravodaj kolínských tělocvičné jednoty Sokol*. Kolín, 1. června 1931, roč. 1, č. 1, s. 1.

¹¹⁰ REDAKCE. Naší sportovní veřejnosti. *Polabský sportovní zpravodaj: Sportovní nezávislý týdeník*. 30. března 1928, roč. 1, č. 1, s. 1.

¹¹¹ Státní okresní archiv Kolín, archivní fond Okresní úřad Kolín

dubna 1920 pak mění název listu na *Věstník ženského školství odborného*. Zaniká v říjnu 1944.¹¹²

Svůj list měli i hostinští. Od roku 1936 vycházel měsíčník nazvaný *Věstník*. Majitelem i odpovědným redaktorem byl Karel Štembera, předseda spolčenstva hostinských a výčepních v soudním okrese kolínském. „*Máme za to, že žádnou veřejnou schůzi nevysvětlí se vše, co má živnostník – hostinský ve svém povolání vědět a čeho mu třeba. Proto rozhodli jsme se vydati občas informační Věstník spolčenstva, který bude přinášeti odborné zprávy, dle nichž se budete řídit v případech vás týkajících.*“¹¹³

Další spolek, který vydával vlastní periodikum, byl i Klub československých turistů – odbor Kolín. Titul s názvem *Věstník klubu č. sl. turistů – odbor Kolín* vycházel jednou měsíčně od roku 1924 až do roku 1941. Do věstníku tištěného tiskárnou A. Hanuše v Kolíně přispívala například Marie Zelenková či inspektor českých drah Josef Štolba. Uveřejňovány byly také výtvoř Františka Župana, který je autorem celé řady humoristických příběhů.¹¹⁴ První dva ročníky měsíčníku řídil redaktor R. Hraba. Ve třetím ročníku se mění odpovědný redaktor, je jím až do konce vydávání v dubnu 1941 Robert Marek, vrchní revizor státních drah Kolín.¹¹⁵ V listu převládaly místopisné a historické články. Věstník byl ale také využíván kolínskými umělci a tiskl ho ve formátu A5 podnikatel A. Hanuš. *Věstník* se pravidelně dodával i šedesáti školám v okrese.

Během války vzniká i další list místních hasičů, tentokrát s názvem *Věstník okresní hasičské jednoty kolínské*. List uveřejňuje v každém ze svých válečných vydání pronacistický úvodník. Nelze však u nich určit, kdo byl jejich autorem, chybí podpisy. Od roku 1940 mění *Věstník* formát i grafickou podobu. Nově vychází ve formátu A3 a jeho odpovědným redaktorem je Karel Calta.

---

¹¹² Státní okresní archiv Kolín, archivní fond Okresní úřad Kolín

¹¹³ REDAKCE. *Věstník: Odborný věstník spolčenstva hostinských a výčepních pro soudní okres kolínský*. Kolín: Karel Štembera, 17. prosince 1936, str. 1.

¹¹⁴ TYČ, Miroslav. *Literáti Kolínska*. Kolín: Regionální muzeum Kolín - řada společensko-vědní VIII, 2004. ISBN 80-86403-04-1.

¹¹⁵ Státní okresní archiv Kolín, archivní fond Okresní úřad Kolín

Během druhé světové války ale celá řada periodik zaniká (dle oficiálních dat zaniklo na území celého Československa skoro dva tisíce periodik¹¹⁶) a objevují se jiná či zcela přetransformovaná periodika. Končí *Věstník sokolské župy Tyršovy*, *Prokúpkův kraj* i *Naše Pravda*. Do roku 1942 končí skoro všechna legální regionální periodika Kolínska a vychází jen celonárodní tisk. Jediné *Rudé právo* bylo tehdy pravidelně dostupné také pro obyvatele Kolína, ačkoliv vycházelo v Praze. Ústřední tiskový orgán Komunistické strany Československa *Rudé právo* byl založen roku 1920 (první číslo vyšlo 21. září 1920 - tento den byl pak za komunistického Československa slaven jako „Den tisku, rozhlasu a televize“), během druhé světové války vycházel deník ilegálně.

3.2 Léta 1945 – 1948 v Kolíně

Vývoj událostí na Kolínsku od konce druhé světové války po události roku 1948 je skoro totožný s vývojem československého státu v tomto období. Pro tuto dobu jsou charakteristické změny, které se často odehrávaly náhle a bez hlubšího vysvětlení. Archivní materiály z této doby jsou často mnohdy špatně dohledatelné nebo neúplné. Jediným zdrojem informací je v tomto případě Okresní úřad v Kolíně, ani zde však není vše.

Poválečný tisk se dělil na ten, jenž se věnoval propagandě a na ten, jenž byl šířen odbojem či ilegálně. Cenzura přestala po válce existovat. Ministerstvo informací, které řídil Václav Kopecký, však udělovalo povolení k vydávání tisku. Podle zákona, kterým se řídilo, nesměly žádné noviny vycházet z rukou soukromníka. Tisk se tedy i tak ocitnul pod státním dohledem. Oficiálně musela být všechna periodika schvalována ministerstvem informací od 1. prosince 1945. Pokud už list získal povolení, musel se často potýkat s nedostatkem papíru.

Rudé Právo, které vycházelo za války ilegálně, bylo obnoveno hned v květnu 1945. V záhlaví na hlavní straně listu bylo uváděno vedle čísla ročníku *Rudého práva* i číslo ročníku listu *Právo lidu* (tento list vznikl již v roce 1893 jako sociálně demokratický časopis v Kuklencech u Hradce Králové, od roku 1897 byl list vydáván

---

¹¹⁶ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPOVÁ. Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti. Praha: Grada publishing, a. s., 2011. ISBN 978-80-247-3028-8.

z Prahy a od roku 1921 zůstalo *Právo lidu* orgánem ČSSD), které bylo po roce 1948 s *Rudým právem* sloučeno

Šéfredaktorem *Rudého práva* se stal Vladimír Koucký, později ho nahradil Gustav Bareš a toho Vilém Nový. List *Rudého práva* měl podobu dnešních denních listů a nenápadně informoval o všech důležitých událostech, které se týkaly celé země. „*K odcestování do ciziny je zapotřebí výjezdního povolení. Ministerstvo vnitra oznamuje: Počínajíc dnem 23. února 1948 opravňuje až na další československé cestovní pasy všech druhů k vycestování z Československé republiky jedině tehdy, jsou-li opatřeny výjezdní doložkou ministerstva vnitra, která se uděluje pouze v naléhavých a odůvodněných případech.*“¹¹⁷ Takto informovala například redakce občany v malém článku, který úplně zapadl mezi ostatní.

O jeho společenském dosahu svědčí i fakt, že denní náklad *Rudého práva* činil například v roce 1947 pět set tisíc výtisků.¹¹⁸ V období od roku 1948 až do roku 1989 bylo *Rudé právo* deníkem s nákladem přesahujícím až dva milióny výtisků a hrálo roli v ideologické propagandě. Posledním komunistickým šéfredaktorem *Rudého práva* byl Zdeněk Hoření, jeho zástupcem pak Zdeněk Porybný.

Ihned po válce obnovily svou činnost *Středočeské hlasy*. Ty vydávala sociální demokracie již od roku 1911, vůbec první číslo vyšlo 22. listopadu téhož roku. Během první světové války vycházet přestaly a obnoveny byly na podzim 1918.

Tisk periodika zprostředkovávala nejdříve tiskárna J. L. Bayer, avšak v roce 1919 si sociální demokraté otevírají vlastní tiskárnu s názvem Středočeská lidová tiskárna v Kolíně. V září 1921 byl náklad listu čtyři tisíce výtisků a přinášel základní informace z Kolínska. Například rubriky „Kolínské zprávy“ a „Zprávy z kraje“ byly součástí každého výtisku.

Ve 30. letech je součástí i nová příloha, především se zaměřující na kulturní a názorové texty.¹¹⁹ V Středočeské lidové tiskárně a v této podobě bylo periodikum tištěno až do konce roku 1938, pak přestalo na čas vycházet. List v roce 1938 vycházel v nákladu čtyř tisíc výtisků a v témže roce se jeho nástupcem stal týdeník *Naše Pravda*.

---

¹¹⁷ REDAKCE. Úder, únor 1948. Státní okresní archiv Kolín, archivní fond Okresní úřad Kolín

¹¹⁸ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPOVÁ. Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti. Praha: Grada publishing, a. s., 2011. ISBN 978-80-247-3028-8. str. 233

¹¹⁹ Státní okresní archiv Kolín, archivní fond Okresní úřad Kolín

Naše Pravda vycházela od roku 1938 do roku 1941 a redigoval ji Antonín Říha. List byl do okupace orgánem národní strany. V roce 1941 bylo vydávání listu úřady zastaveno.

Znovu pak *Středočeské hlasy* vychází od 1. května 1945 jedenkrát týdně a vydával je 11. kraj Československé sociální demokracie Kolín, konkrétně krajský výkonný výbor. Zdrojem informací byla především okresní správní komise, okresní správa politická, později okresní úřad a velká část informací byla stranických. Rubrika o Kolíně obsahovala informace o dění v samosprávě, politickém a společenském životě. Obnovený týdeník pod původním názvem vycházel ještě v letech 1946-1948.

„O opětovné vydávání Středočeských hlasů zasloužili se především soudruzi kutnohorští zastavením listu Svobodný Slovan. Jinak by nemohly vyjít, poněvadž podle dosud platných nařízení může politická strana ve svém volebním kraji vydávat toliko jediný list. Středočeské hlasy mají již svou dlouholetou tradici, která jenom dočasně byla násilně přerována. A tato tradice je bez nadsázky znamenitá a bude naší snahou, abychom na ni důstojně navázali. Náš list bude přinášeti informace ze všech úseků dění, naleznou v něm zprávy naši příslušníci, odboráři, živnostníci i zemědělci, ženy i mládež a rovněž kulturní, tělovýchovné i sportovní činnosti budeme věnovati patřičnou pozornost.“ Tento úvodník napsal odpovědný redaktor Robert Nepraš, dřívější redaktor *Polabského sportovního zpravodaje*.¹²⁰

Jeho náklad byl tehdy sedm tisíc výtisků a ve formátu A3 měl většinou čtyři strany. *„Středočeské hlasy tedy jako na zavalanou přicházejí, aby se znovu staly tlumočnickem hnutí tak důležitého, aby byly ochráncem pravdy, demokracie a sociální spravedlnosti všude a vždy.“*¹²¹ V periodiku se objevovaly rubriky jako „Kutnohorsko“, „Čáslavsko“, „Pod kutnou zloduchů“, „Tělovýchova - sport“ nebo „Kolínák v cizině“. Od 16. června 1948 však *Středočeské hlasy* již nesmí vycházet, rozhodlo tak ministerstvo financí. Poslední číslo vychází 25. června 1948.

„Loučíme-li se dnes se všemi našimi příznivci, čtenáři a odběrateli, jsme si vědomi, že i v tom je kus krásné historie Středočeských hlasů. Jsme přesvědčeni, že důvěru a přízeň, věnovanou našim Středočeským hlasům, přenesete na nový, společný

¹²⁰ NEPRAŠ, Robert. *Středočeské hlasy*. 1. Května 1946. Str. 1

¹²¹ NEPRAŠ, Robert. Úvodem... *Středočeské hlasy*: List XI. kraje Československé sociální demokracie. 1. května 1946, roč. 1 (25), č. 1, s. 1.

*krajinský časopis, který jako jediný pro celý Havlíčkovobrodský kraj bude vycházeti pravděpodobně pod hlavičkou „Budovatel“.*¹²²

Dne 16. června 1948 vydalo ministerstvo informací nařízení, že se vydávání *Středočeských hlasů* ruší z důvodu nedostatku papíru. Nástupcem se stal *Budovatel Vysočiny a Polabí*.

Dalším periodikem, které po válce v Kolíně vycházelo, byl *Věstník Okresního národního výboru v Kolíně*, o němž se ale příliš informací nedochovalo. Týdeník s podtitulem *Úřední časopis pro politický okres Kolín* poprvé vyšel 14. července 1945 a jeho odpovědným redaktorem byl Jan Šálek, vydával jej Okresní národní výbor v Kolíně. „*Okresní národní výbor v Kolíně rozhodl, že bude pro informaci veřejnosti v okrese kolínském vydávati úřední časopis „Věstník Okresního národního výboru v Kolíně“.* *Náš časopis, již s ohledem na jeho povahu, nesmí býti a nebude ani stranický, ani nebude sledovati a podporovati zájmy osobní.*“¹²³ Vydávání věstníku skončilo 20. prosince 1945.

Od roku 1954 měl na něj pak volně navázat *Zpravodaj rady ONV*. „*Na podkladě usnesení rady ONV ze dne 6. srpna 1954 bude vydáván radou ONV „Zpravodaj rady ONV Kolín“*, který má nahradit dosavadní způsob vydávání oběžníků z jednotlivých oborů.“¹²⁴ Psán byl na stroji a jeho obsah působil spíše nepřehledně. Byl bez obrázků a jeho grafická podoba byla značně neupravená. Často se v něm objevovaly zemědělské informace, například jak chovat prasnice, kde sehnat nové potraviny atd., ale i zápisy a usnesení rady ONV. Vycházel spíše nepravidelně, v rozsahu od jedné do šesti stran. Od roku 1962 je jeho titulní stránka v červené barvě a pravidelně má více stránek. V této podobě vychází až do roku 1969.

V letech 1945-1948 vycházel na Kolínsku také regionální *Úder*. Ten tiskne tiskárna J. L. Bayer a.s. v Kolíně a první číslo vyšlo 21. září 1945. Již v lednu 1940 navázal na časopis *Svědění* jako ilegální časopis KSČ pro Kutnou Horu, Kolín a Čáslav a vycházel do května 1940. Majitelem a vydavatelem *Kutnohorského úderu* byl místní

---

¹²² REDAKCE A ADMINISTRACE. Středočeské hlasy se loučí... Středočeské hlasy: List XI. kraje Československé sociální demokracie. 25. června 1948, roč. 3 (27), č. 25, s. 1.

¹²³ O Věstníku Okresního národního výboru v Kolíně se nedochovaly žádné archivní prameny. Státní okresní archiv Kolín, archivní fond Okresní národní výbor.

¹²⁴ ÚVODNÍK, Zpravodaj rady ONV, 1954. Státní okresní archiv Kolín, archivní fond Okresní úřad Kolín

Výkonný výbor KSČ v Kutné Hoře, odpovědným redaktorem se stal Zdeněk Černoch a periodikum tiskla knihtiskárna Antonín Novák v Kutné Hoře.¹²⁵

Od 19. května 1945 do 13. září 1945 vycházel jako týdeník KSČ na Kutnohorsku, pak jako krajský orgán V. kraje KSČ v Kolíně. Od 15. listopadu 1946 do 25. června 1948 vychází jako orgán KV KSČ v Havlíčkově Brodě. Od 26. března 1960 vychází jako orgán OV KSČ a ONV v Kutné Hoře.

Týdeník *Úder*, jenž informoval o kulturních i sportovních akcích v celém okrese, tedy i například v Českém Brodě či v Kostelci nad Černými lesy, měl velký formát A3. Jeho hlavním úkolem ale byla politická informovanost. „*Dnes, v době provádění znárodňování velkých podniků, se drobný živnostník a jeho žena nemusí obávat o svou budoucnost. Plánovitě hospodářství zaručí i živnostníkům jejich hospodářskou a živnostní základnu.*“

Na hlavní stránce se objevoval nepravidelně sloupek šéfredaktora a fotografa Karla Fryce (v roce 1946 ho nahradil Zdeněk Černoch, později Antonín Hrabánek) i regionální politické zprávy, často od Rudolfa Koštejna. Celkem měl list šest stran a na poslední se objevovala inzerce. Součástí byly rubriky „Horizont mladých“, „Na pranýři“ či sportovní sekce. Uzávěrka listu, ve kterém nebyly žádné fotografie, byla na počátku jeho vydávání vždy v úterý v 18 hodin. Roční předplatné stálo sedmdesát korun, jeden výtisk pak 1,50 Kčs.¹²⁶

V roce 1948 se před volbami list věnuje hlavně politice. K dispozici je občanům celá kandidátka Národní fronty. Poslední číslo *Úderu* vychází 25. června 1948. Nástupcem *Úderu* se stal, stejně jako v případě *Středočeských hlasů*, list *Budovatel Vysočiny a Polabí*.

Politický list *Budovatel Vysočiny a Polabí* začíná vycházet v roce 1948. Ačkoliv je jeho centrum v Havlíčkově Brodě, spadají pod něj všechny významné listy, které dříve v Kolíně vycházely. Vznikl tedy sloučením třech titulů – *Nový Havlíčkův kraj*, *Úder* a *Středočeské hlasy*.¹²⁷

---

¹²⁵ Státní okresní archiv Kolín, archivní fond Okresní úřad Kolín

¹²⁶ Státní okresní archiv Kolín, archivní fond Okresní úřad Kolín

¹²⁷ Státní okresní archiv Kolín, archivní fond Okresní úřad Kolín

Informoval především o politické situaci v okrese, v zemi, ale i ve světě. Celkem vyšlo jen dvacet sedm čísel, zaniká 23. prosince 1948. Jeho odpovědným redaktorem byl Oldřich Salaquarda. Svým vzhledem i obsahem se nejvíce blížil zaniklému *Úderu*. „*S přáním šťastných vánoc a úspěšného nového roku přichází k vám, čtenáři, poslední číslo Budovatele. Čtenáři kraje pražského, Kolínska a Kutnohorska se věnují ještě více četbě Rudého práva, které pro jejich zájmy rozšíří svou mutační stránku,*“ napsal odpovědný redaktor Oldřich Salaquarda k zániku časopisu ve speciálním dvojčísle, které vyšlo 23. prosince 1948.¹²⁸

3.2.1 Spolková a zájmová periodika po válce

Nedostatek tiskového papíru znamenal pro řadu kulturních a zájmových periodik zánik. Stále platilo, že časopisy primárně plnily funkci hlavního komunikačního prostředku mezi vedením firmy a zaměstnanci, jehož prostřednictvím byly komentovány nejvýznamnější kroky podniku.

Neperiodicky mohl díky povolení tiskového odboru ministerstva informací po válce vycházet *Věstník vik. Kolínského*, jenž se věnoval farním záležitostem okresu. Během roku 1946 vyšlo také několik čísel *Oběžníku Sokolské župy Tyršovy*. Až v roce 1948 začal pravidelně vycházet *Věstník sokolské župy Tyršovy na středním Labi*. Periodikum vycházelo jednou měsíčně na zhruba deseti stranách ve formátu A4. Jeho náklad činil asi čtyři tisíce kusů a byl tištěn grafickými závody J. L. Bayer a. s.¹²⁹ „*Všichni víme, že každé velké dílo vyroste jen z poctivé a neúnavné práce oddaných tvůrců a z pomoci velkého počtu skromných spolupracovníků. To byl jeden z hlavních důvodů, proč se předsednictvo sokolské župy Tyršovy ve své zářijové schůzi jednomyslně rozhodlo vydávati vlastní Věstník.*“¹³⁰ To napsal v úvodníku novinář Oldřich Dostál. Jeho obnova však nebyla úspěšná, vyšla jen čtyři čísla.

V lednu roku 1947 začal vycházet závodní časopis *Náš list* a nesl podtitul *Závodní časopis zaměstnanců obchodních tiskáren v Kolíně*, vydával ho J. L. Bayer, akciová společnost pro průmysl tiskařský a papírnický, národní správa v Kolíně.

---

¹²⁸ SALAQUARDA, Oldřich. Budovatel Vysočiny a polabí: Krajský orgán KSČ. 23. prosince 1948, str. 1

¹²⁹ Státní okresní archiv Kolín, archivní fond Okresní úřad Kolín

¹³⁰ DOSTÁL, Oldřich. Do práce. Věstník Sokolské župy Tyršovy na středním Labi. 28. ledna 1948, roč. 21, č. 1, s. 1.

Ve formátu A5 vycházel až do prosince 1947 jednou za dva měsíce, poté vychází nepravidelně. Jeho kvalita byla na vysoké úrovni. Často se v něm objevovaly například divadelní recenze doplněné o fotografie, básně, úryvky z nových knih či lékařské rady, například jak předejít nachlazení. Na deseti jeho stránkách se mohli vyjádřit i čtenáři listu ve svých dopisech či přispět do rubriky „Technika“, „Okénko závodu“, „Naše chata“ či „Kultura“. Poslední strana patřila rubrice „Páté přes deváté“.

Naopak na titulních stránkách se často objevovaly fotografie některé významné osobnosti – ať už to byl Lenin, Stalin, Karl Marx či prezident Antonín Zápotocký. Například březnové číslo z roku 1953 je celé věnováno Klementu Gottwaldovi (jeho úmrtí). Závodní list vycházel celých třináct let a na jeho vzniku se podíleli redaktoři jako Čeněk Říha, Josef Hruška, Josef Kobián či Jiří David. Díky vlastní tiskárně vynikal svou grafickou podobou. „*Závodní časopis obchodních tiskáren v Kolíně „Náš list“ přestane dnem 1. ledna 1960 vycházet,*“ informoval o ukončení činnosti jen malý papírek vložený v posledním prosincovém vydání.¹³¹ Až v 80. letech vychází znovu, tentokrát ve formátu A4, má zhruba osm stran a náklad tisíc kusů. Jeho šéfredaktorem je Bohumil Špulák.

3.3 Tisk na Kolínsku po roce 1948

V roce 1947 přišla první politická krize a k moci se dostala komunistická strana. V únoru 1948 přijal prezident Beneš demisi ministrů a jmenoval novou vládu, ta vycházela z doporučení Klementa Gottwalda. Tyto události ovlivnily i Kolínsko. Vznikají akční výbory, které podporují vládu Klementa Gottwalda. To samozřejmě ovlivnilo i média, jejichž novým hlavním cílem je propaganda a politika KSČ.¹³² Zanikají tedy *Středočeské hlasy*, které byly sloučeny s *Úderem*. I *Úder* byl ale nakonec od 1. července 1948 součástí listu *Budovatel Vysočiny a Polabí*. Od března do prosince roku 1948 bylo zastaveno celkem skoro šest set titulů celonárodních i regionálních.¹³³

V dubnu 1948 je znárodněn polygrafický průmysl, a tiskárny jsou tak v rukou KSČ. V Kolíně se tak do popředí dostává tiskárna „Bayerka“, kterou řídí národní

¹³¹ Náš list. Úvodník. Prosinec 1959. Státní okresní archiv Kolín, archivní fond Okresní úřad Kolín

¹³² BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti. Praha: Grada publishing, a. s., 2011. ISBN 978-80-247-3028-8.

¹³³ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti. Praha: Grada publishing, a. s., 2011. ISBN 978-80-247-3028-8.

správa. V polovině roku 1949 jsou otevřeny Obchodní tiskárny.¹³⁴ Ostatní malé podniky známé z padesátých let zanikly nebo byly začleněny do národních tiskáren.

3.3.1 Závodní a vesnické noviny v letech 1948-1950

Velký rozmach patří závodním časopisům a vesnickým listům. „*Noviny jsou dítětem rozvinutého života, dítětem vyspělého průmyslu, zemědělství a práce vědecké. Avšak noviny také silný moderní život tvoří. Roztáčejí stroje v továrnách a mají větší vliv na cenu úrody, nežli počasí. Aby se dobývalo více brambor, nezáleží na motykách, ale na novinách, tiskařských lisech a plakátech.*“ Napsal Tomáš Baťa již v březnu roku 1931 v pátečním vydání týdeníku *Zlín*. V naší zemi patřily právě Baťovy závody mezi průkopníky tradice firemních časopisů. Baťa vydával hned několik podnikových listů a tento jeho text dokazuje, že podnikové listy měly v této době nesporně velký význam po celé zemi, nejen v Kolíně. Sám Baťa působil ale od 30. let 20. století i v Kolíně, kde si na Karlově náměstí otevřel obchodní dům s obuví.

Po roce 1948 vycházely časopisy v podnicích dvěma způsoby – vedení závodů vydávalo noviny a časopisy pro své zaměstnance a zaměstnanci prostřednictvím Revolučního odborového hnutí vydávali tiskoviny pro ostatní zaměstnance.

Rozmach závodních novin kulminoval právě v polovině padesátých let, kdy se také objevily první snahy o regulaci tohoto sektoru periodického tisku. „*První poválečný dokument, který určoval kde a za jakých podmínek může podnikový tisk vycházet, bylo Usnesení Představenstva Ústřední rady odborů ze září roku 1948, kde bylo rozhodnuto o vydávání závodního tisku ve všech závodech majících nad 200 zaměstnanců, což předznamenalo obrovský nárůst počtu firemních periodik. V roce 1948 vycházelo v Československu cca 200 titulů, na konci roku 1948 už to bylo 906 periodik, v roce 1951 vycházelo už téměř 1400 novin a časopisů s téměř dvoumilionovým nákladem. Rekordním se stal rok 1954, kdy bylo vydáváno asi 1800 různých titulů podnikových tiskovin.*“¹³⁵

---

¹³⁴ Státní okresní archiv Kolín, archivní fond Okresní úřad Kolín. Srovnání 100 let speciální polygrafické výroby v Kolíně. Kolín: Redakční kolektiv ve spolupráci s Regionálním muzeem a Okresním archívem v Kolíně, 1979.

¹³⁵ Holina, Vladimír a kol. 1983. Podnikové noviny. Bratislava: Novinářský študijný ústav v Bratislave, str. 19.

První vlaštkou v Kolíně mezi závodními listy byl časopis *Tatra – Závod Kolín*, jenž začal vycházet v roce 1948 jako závodní časopis zaměstnanců podniku Tatra Kolín. Nejdříve vycházel jako měsíčník, časem i dokonce jednou týdně či jednou za čtrnáct dní.¹³⁶ Od 4. dubna 1949 na něj navazuje *Tatrovák*. Šestistránkový *Tatrovák* je tištěn ve formátu A4 a vyniká dlouhými zajímavými články. Jeho součástí je i celá řada obrázků.

Redaktory, kteří do něj přispívají, jsou například Josef Hladík, Václav Křeček či Hana Brzáková. V červenci 1952 dochází k výrazné proměně, zhoršuje se kvalita tisku (psáno na stroji), články jsou nevzhledné, obrázky jen ručně kreslené a měsíčník působí nepřehledně. Dne 28. července 1952 dochází k další změně.

*„Až dosud v našem závodě vycházel časopis Tatrovák jedenkrát měsíčně. Tudiž události, které se u nás na střediscích vyskytly, ať již dobré nebo špatné a nebo zprávy o tom, jak se v našem závodě soutěží, jak se plní plán, jak stoupá produktivita práce atd., tyto zprávy jsme zveřejňovali mnohdy již velmi staré, o nichž si již vyprávěli vrabci na střeše. Proto snad se náš závodní měsíčník tak málo četl a nesplnil své poslání,“*¹³⁷ uvedla redakce ke změně své periodicity.

Od září roku 1953 vychází pak *Tatrovák* ve formátu A3 většinou v rozsahu čtyř stran. Opět se zlepšila tiskařská kvalita, list je obohacen o fotografie a působí lepším dojmem. Od 24. října 1957 pak vychází jako orgán Celozávodního výboru KSČ pod názvem *Kolínský tatrovák*. Vydání ve velikosti A3 připravoval například redaktor Jindřich Zmátlo nebo Jana Dařílková. Nepravidelně se objeví jednou za týden či čtrnáct dní, většinou jen jako jednostránkový. Texty jsou občas psané i červenou barvou a zaměřují se na zápisy ze schůzí, plnění daného plánu. Ve znaku novin je znak města a jejich cena je třicet haléřů.

Další budovatelský list zaměstnanců, tentokrát podniku Tesla, je časopis *Náš hlas*. Ten se poprvé mezi lidmi objevil 15. dubna 1949 a vycházel do 15. června 1953. Mezi autory, kteří do měsíčníku přispívali, patří například Vlastislav Vundrlich a Alois Mikšovský. Navazuje na podnikový časopis *Na vlnách TESLA*, který se v Praze vydával od roku 1946 do roku 1949. *Náš hlas* vycházel ve formátu A4 a objevovaly se v něm krátké informativní texty, většinou bez obrázků. Cena měsíčníku, který vycházel vždy

---

¹³⁶ Státní okresní archiv Kolín, archivní fond Okresní úřad Kolín

¹³⁷ *Tatrovák*. Hlavní strana. 28.7.1952. Státní okresní archiv Kolín, archivní fond Okresní úřad Kolín

28. den v měsíci, byla tři československé koruny. Na hlavní stránky byl klasicky umístěn znak Tesly a tiskla jej firma Alois Hanuš v Kolíně.¹³⁸

„Do minulého čísla bylo uveřejněno 120 příspěvků, neuveřejněny tři příspěvky (S. Zelman, Verner, Mydloch). Příspěvky napsalo padesát zaměstnanců, z toho 24 dělníků a 26 úředníků.“¹³⁹, zhodnotili redaktoři listu spolupráci s pracovníky závody. Od roku 1950 vychází *Náš hlas* vždy 24. den v měsíci a od července téhož roku se výrazně lepší kvalita papíru. Znovu pak *Náš hlas* vychází v šedesátých letech, tentokrát ale ve formátu A3 a svým vzhledem se přibližuje dnešním zpravodajským periodikům. Mění se na týdeník a jeho cena se ustálí na dvaceti haléřích. Velké černobílé fotografie, různé velikosti písma i titulků, tak vypadá nový *Náš hlas* ve formátu A3.

I kolínská Draslovka začala 22. června 1950 vydávat svůj vlastní časopis – *Hlas zaměstnanců Draslovky*. Šéfredaktorem listu byl nejdříve Josef Stulz, později Miloš Jandák a vydával jej ZS ROH Draslovka n.p. Zanikl v prosinci roku 1959.¹⁴⁰

Ve Velimi od října 1949 vychází závodní časopis velimské čokoládovny, která vznikla v šedesátých letech devatenáctého století, nazvaný *Velimské rudé srdce* (v logu firmy bylo červené srdce).¹⁴¹ Jeho odpovědným redaktorem byl Jaroslav Dlouhý, tištěn byl grafickými závody V. & A. Janata v Novém Bydžově a časopis vycházel jednou měsíčně do března roku 1950.

Závodní časopis zaměstnanců Kolínské rafinerie minerálních olejů nazvaný *Naše práce* začal vycházet v říjnu 1949. Odpovědným redaktorem listu, který měl být týdeníkem, byl Václav Štěpina. Bohužel však vyšlo jen jedno číslo. Od dubna 1950 tak Koramo vydává časopis *Start*, jehož periodicita je nepravidelná. Tisknou ho Obchodní tiskárny v Kolíně a přispívali do něj Václav Zenker, J. Zmátlo či K. Bezdíček. *Start* zanikl v prosinci roku 1959.¹⁴²

V říjnu roku 1950 začíná vycházet v Českém Brodě také *Podlipanský zemědělec*. Týdeník, do něhož přispívali Václav Přistoupimský, Josef Chuchla a L. Foks

---

¹³⁸ Státní okresní archiv Kolín, archivní fond Okresní úřad Kolín

¹³⁹ *Náš hlas*, v Kolíně 26. listopadu 1949. Státní okresní archiv Kolín, archivní fond Okresní úřad Kolín

¹⁴⁰ Státní okresní archiv Kolín, archivní fond Okresní úřad Kolín

¹⁴¹ Státní okresní archiv Kolín, archivní fond Okresní úřad Kolín

¹⁴² Bibliografie regionálního tisku na okrese Kolín v letech 1863 - 1983. Kolín: Komise regionálních dějin OV KSČ v Kolíně a Regionální muzeum Kolín, 1984, str. 49.

nevycházel, po celý rok pravidelně. Po většinu času vycházel jako týdeník a po 26. červnu 1952 změnil název na *Vesnické noviny českobrodského okresu*.

První vesnické noviny na Kolínsku vyšly 13. října 1950 pod názvem *Vesnické noviny Kolínska*. Jejich šéfredaktorem byl Oldřich Růžička a vydával je Jednotný svaz českých zemědělců v Kolíně. Ve velikosti A4 měl list rozsah zhruba čtyři stránky a obešel se bez obrázků či fotografií. Informoval ale o celém okrese, často se tedy objevují i články z Břežan či Velimi. Čtenáři se na výtisk mohli těšit vždy ve čtvrtek.

V roce 1952 se mění název listu na *Za mír – za socialistickou vesnici* s podtitulem *Vesnické noviny Kolínska*, orgán ONV, zemědělský referát Kolín. Se změnou názvu přišla také změna odpovědného redaktora, kterým se stal Miroslav Moulík. Noviny měly stejný formát, avšak byly rozšířeny o obrázky. Postupně se z nich stalo ale jen jednostránkové periodikum, které vycházelo vždy v pátek. Několik sobotních speciálů pak mělo více stran, a to až čtyři.¹⁴³

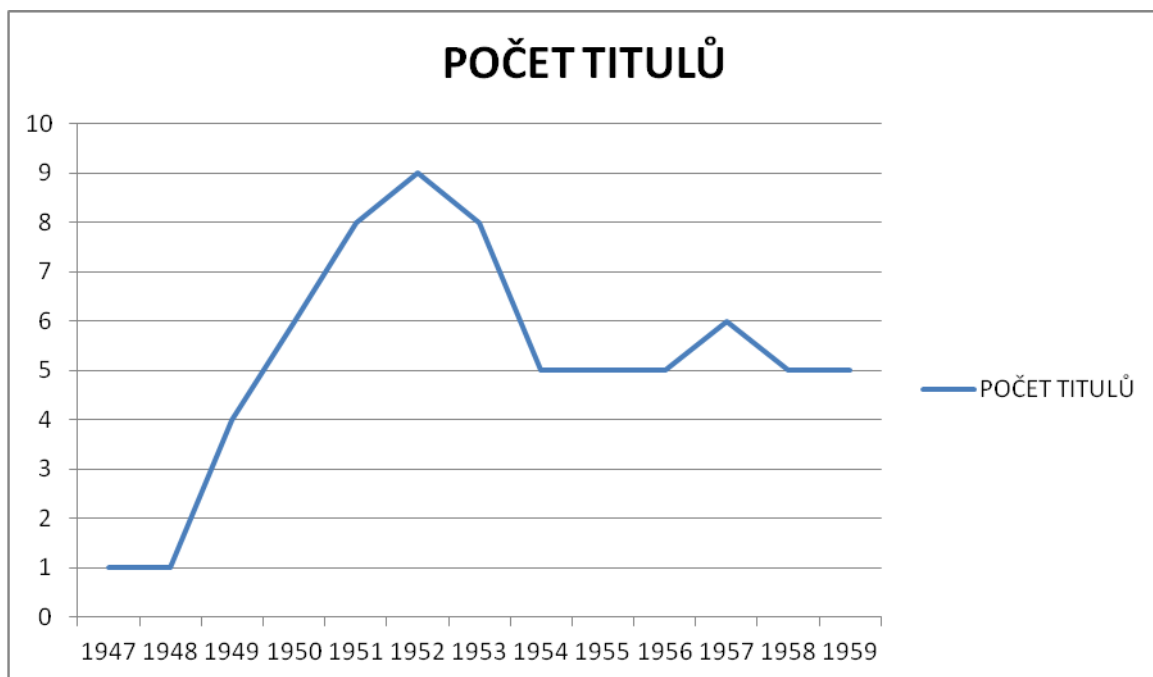
Na podzim roku 1952 se list opět rozšiřuje na pravidelné čtyři stránky, objevují se nové rubriky jako „Píšeme vám o nových knihách“ a od roku 1953 dochází na každé hlavní stránce k rozšíření o fotografii. Od srpna 1953 vychází pak ve formátu A3 a jeho rozsah se opět zmenšuje pouze na jednu stránku. Od roku 1955 se střídá páteční a sobotní vydání a ani počet stran není stabilní (dvě až šest). Ve znaku novin je holubice s hvězdou.¹⁴⁴

Většina těchto závodních časopisů zaniká na konci 50. let.

---

¹⁴³ Bibliografie regionálního tisku na okrese Kolín v letech 1863 - 1983. Kolín: Komise regionálních dějin OV KSČ v Kolíně a Regionální muzeum Kolín, 1984.

¹⁴⁴ Státní okresní archiv Kolín, archivní fond Okresní úřad Kolín

Graf 2: Počet titulů závodních časopisů, které vycházely na Kolínsku¹⁴⁵

3.4 Padesátá léta a tisk na Kolínsku

Během 50. a 60. let se výrazně proměnil životní styl celé země. Do popředí se dostává mladší generace, která si ale často v základních otázkách nerozumí se staršími obyvateli. „Z hlediska politických poměrů bylo toto období zpočátku jen pokračováním období předcházejícího. Do druhé poloviny 50. let vstupoval svět rozdělený na Východ a Západ a soupeření mezi těmito dvěma mocenskými sférami bylo v plém proudu v rovině technologické, politické, ideologické i kulturní.“¹⁴⁶ V zemích východního bloku však dochází stále častěji ke společenskému napětí, které se projevilo například povstáním v Polsku (1956) nebo v Maďarsku (říjen až listopad 1956).

Strukturu periodického tisku na Kolínsku výrazně ovlivnil převrat v roce 1948, po němž vláda po Sovětském vzoru podporuje především vznik závodních časopisů a vesnických novin.

Závodní odborový časopis *Kožešník* začal vycházet 10. ledna 1951 jako měsíčník, který vydává ROH KARA národní podnik ve Starém Kolíně s redakčním kruhem. Za

¹⁴⁵ Bibliografie regionálního tisku na okrese Kolín v letech 1863 - 1983. Kolín: Komise regionálních dějin OV KSČ v Kolíně a Regionální muzeum Kolín, 1984, s. 71. ISBN neuvedeno

¹⁴⁶ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti. Praha: Grada publishing, a. s., 2011, s. 439. ISBN 978-80-247-3028-8, str. 278.

jeho provoz byl zodpovědný Alois Mádle. Vycházel vždy koncem měsíce a na hlavní stránce se pravidelně objevoval znak Kary. Měl zhruba pět listů a často nějaké tematické zaměření. Na první máj se na hlavní straně například rozebírala báseň Karla Hynka Máchy. Svě místo pak měla v listu speciální rubrika, kde podnikový ředitel s. K. Kvasnička odpovídal na otázky.¹⁴⁷

Pro příklad: *Jak jsi spokojen s dosavadním nábořem žen a co chceš říci těm ženám, které mezi nás přicházejí?*

Odpověď ředitele: *Otázka vyžaduje širší odpověď, kterou uveřejním v příštím čísle.*¹⁴⁸

Do měsíčníku pravidelně přispívala Eva Školná, Misloslava Doskočilová, Zdeněk Procházka, Rudolf Černošlák či MUDr. Jaroslav Oberthor, který se věnoval lékařským článkům jako „Choroby z povolání v našem závodě“. Odpovědným redaktorem byl nejdříve Jaroslav Jandík a později Jan Tomášek.

Černobílý tisk a nepřehlednost, zhruba šest až osm listů, poslední strana věnovaná šachům, doplňovače s tajenkou, hudební skryvače či početní hádance ze závodní kantýny. Tak vypadal *Kožešník*. Od dubna 1952 se hlavička hlavní strany spolu s názvem i logem firmy zbarvila do červena.

*„Soudružky a soudruzi, díváme-li se na práci staré závodní rady, musíme všichni kriticky a sebekriticky přiznat, že tato při své činnosti měla určité chyby a nedostatky. Jménem nové závodní rady vám slibuji, že se přičiníme, abychom dobře pracovali, abychom pracovali ještě lépe než ti, kteří byli před námi. Zvýšením produktivity práce zapojíme se do boje za světový mír!“*¹⁴⁹

V lednu 1951 začíná vycházet také závodní časopis zaměstnanců Lučebních závodů n.p. Kolín. Měsíčník *Naše hlasy*, jehož šéfem byl Karel Bláha, vycházel do 29. srpna 1953.¹⁵⁰

---

¹⁴⁷ Státní okresní archiv Kolín, archivní fond Okresní úřad Kolín

¹⁴⁸ *Kožešník*, duben 1951. Státní okresní archiv Kolín, archivní fond Okresní úřad Kolín

¹⁴⁹ *Kožešník*, Písařík Jaroslav –předseda ZR, leden 1952. Státní okresní archiv Kolín, archivní fond Okresní úřad Kolín

¹⁵⁰ Státní okresní archiv Kolín, archivní fond Okresní úřad Kolín

V únoru 1951 se objevuje časopis závodní skupiny ROH při ONV Kolín *Dnešní doba*. Měsíčník vedený Františkem Pilnáčkem vycházel jen do dubna 1952.¹⁵¹

Dne 1. května 1952 začíná vycházet *Jaselský hlas*, jež vydává Frigera, národní podnik Kolín. Měsíčník za tři československé koruny vycházel vždy 25. den v měsíci a jeho uzávěrka byla 8. den v měsíci. Velikost A4 a sedm listů, psán byl na stroji a byl bez obrázků. To byla podoba listu, jehož cena se v roce 1953 snížila na dvě Kčs a dubna téhož roku stál list pouhou jednu československou korunu. Jeho odpovědným redaktorem byl Václav Pelzlbauer, jež musel neustále řešit nezáměr svých kolegů o podnikový list. „*Měli bychom ostřejším způsobem odsoudit nezáměr závodních rad, ale snad tato připomínka postačí, aby je rozhoupala k větší činnosti. Víme, že máte také potíže a jak je můžeme odstranit, když se o nich neví? Časopis musí být mluvčím všech, a aby takovým byl, záleží na vás. Pište nám přímo, to bude nejlepší.*“¹⁵² Sám Pelzlbauer vyzývá, aby do listu přispívali především zaměstnanci a nejen redaktoři.

V roce 1955 KSČ reorganizuje závodní časopisy, jelikož menší podniky mají problémy s jejich vydáváním. Pracovníci závodů neměli zájem do časopisů přispívat, ani je nečetli a zpravodajství nebylo aktuální. Řada z nich tedy zaniká.

Své místo a popularitu si v této době získal ale závodní časopis zaměstnanců ČSD uzlu Kolín, čtrnáctideník *Kolínský železničář*. „*Bude propagátorem dobré práce a nových pracovních method nejlepších pracovníků kolínského dopravního uzlu. Otevřenou a soudružskou kritikou bude ukazovat nejen nedostatky v naší práci, ale i cestu k jejich odstranění.*“¹⁵³

Od 24. září 1956 vycházel jako moderní, hezky zpracovaný list, který byl mezi obyvateli Kolína populární. Nový rok 1958 pak na jeho stránkách přivítal již nový náčelník železniční stanice Bohumil Pomykáček. Na zhruba čtyřech stránkách se objevovaly zprávy z kultury, informace o akcích pro děti jako například Mezinárodní den dětí, ale i sportovní zprávy. Jeho cena byla třicet haléřů. Dne 25. června 1959 vychází i obrazová příloha věnovaná novému způsobu řízení dopravy v železniční stanici Kolín. Ta ve formátu A4 obsahovala jedenáct fotek. List informoval i o

---

¹⁵¹ Státní okresní archiv Kolín, archivní fond Okresní úřad Kolín

¹⁵² *Jaselský hlas* (Frigera), červenec 1952

¹⁵³ *Kolínský železničář*, náčelník železniční stanice v roce 1956-1957 Petr Mareš. Státní okresní archiv Kolín, archivní fond Okresní úřad Kolín

nehodovosti či hospodaření s vozy, což byl vážný problém železničního uzlu Kolín, a titulní strana patřila velkému tematickému článku. Cestovatelské rubriky, rubrika „Obrázky z Kolína“ a zadní strana patřila vždy speciální rubrice nazvané „Žahavka“. „*Žahavka se vám představuje. Je to rodná sestra "Bodláka", který působí v Novém lidu hlavního nádraží v Praze. Přišla do Kolína, aby v Kolínském železničáři pomáhala vtipem a satirou odstraňovat drobné i větší bolesti, které železničáře v Kolíně tlačí. Žahavka chce být důvěrnice vás všech.*“¹⁵⁴

„Žahavka“ kritizovala podmínky na železničních stanicích, vzhled, elektrické připojení. V dalším vydání většinou na její kritiku pak reagoval některý přednosta stanice nebo povoláná osoba.

Své místo mají v této době také vesnické noviny. Pokračovatelem *Vesnických novin Kolínska* a listu *Za mír - za socialistickou vesnici* byl týdeník s názvem *Týden Kolínska*. Ten vycházel od 10. ledna 1958 do 22. dubna 1960 ve formátu A4. Měl podobu klasických velkých listů se všemi základními rubrikami (sportovní, kulturní...) a stál dvacet haléřů.¹⁵⁵

Zájmová periodika v 50. letech reprezentuje zpravodaj ochotnického divadla. V letech 1958 až 1959 vychází *Divadelní hlas Kolínska*, který vydával Dům osvěty v Kolíně. „*Kolínský okres má svou dávnou ochotnickou tradici. Snad v každé obci byl ochotnický spolek, který za sezonu sehrál několik her a bývaly to hry mnohdy velmi náročné. Uplynulo dvacet let a dnes se díváme trochu smutni na bývalá jeviště v jednotlivých obcích, z nichž na mnohých opony neustále halí prázdné scény a světla ramp jakoby dočista vyhasla. Předkládáme vám milí přátelé náš zpravodaj a přáli bychom si, aby se stal informátorem i poradcem všech divadelních souborů. Věříme, že povzbudí i ty, kteří se dosud k činnosti neprobudili, abychom jim mohli brzy přát ochotnické - zlomte vaz.*“¹⁵⁶ V pevné vazbě byly většinou svázané čtyři popsané listy, jenž se věnovaly i jiným tématům než kulturním – například sjezdu KSČ. Do *Divadelního hlasu Kolínska* pravidelně přispíval profesor Karel Mrzílek v rubrice *Práce režiséra*. „*Jakmile jsme provedli první zkoušku, na které jsme poznali herce a seznámili jsme se s úlohami, pozveme je na čtenou zkoušku, na které s nimi budeme cvičit*

¹⁵⁴ Kolínský železničář, září 1956. Státní okresní archiv Kolín, archivní fond Okresní úřad Kolín

¹⁵⁵ Státní okresní archiv Kolín, archivní fond Okresní úřad Kolín

¹⁵⁶ Divadelní hlas Kolínska, 1958. Státní okresní archiv Kolín, archivní fond Okresní úřad Kolín

*přednes, důraz, tempo, role a vyzdvihneme znovu důležitá místa. Všichni účinkující musí přečísti celou hru, aby věděli, oč se ve hře jedná.*¹⁵⁷

V listu ale stále převládaly tipy na českou klasiku, současnou i cizí literaturu. Od roku 1959 měl měsíčník až deset popsaných listů a text byl zabarven do fialova.

V této době začínají vycházet menší periodika jen pro konkrétní města. *Týnecké listy* vycházely v letech 1958 až 1962 a po dvacetileté přestávce znovu od roku 1982. Měsíčník *Černokostelecký zpravodaj* se objevil v Kostelci nad Černými lesy v prosinci 1959, kdy ho řídil Antonín Bohata, později Svatava Fousková, a vychází až dodnes. *Radimské listy* vznikly v roce 1959. *Naše škola* z vesnice Býchory v letech 1959 - 1960 a *Sendražické noviny* v roce 1959. Ve formátu A4 vychází od roku 1957 čtyřikrát ročně v nákladu sedm set kusů *Cerhenické noviny*. Dodnes také vychází měsíčník ve velikosti A5 *Českobrodský zpravodaj*, jenž má 32 stran.

3.5 Šedesátá léta a tisk na Kolínsku

V šedesátých letech byl výrazným periodikem okresu týdeník *Kupředu*. Poprvé vyšel 29. dubna 1960 jako pokračování *Týdnu* ve formátu A3 a měl podobu dnešních zpravodajských týdeníků. *Kupředu* vydával orgán OV KSČ za cenu čtyřicet haléřů. Na čtyřech stránkách se objevovalo mnoho článků psaných různými druhy i velikostmi písma a opatřených navíc ještě fotografiemi. Hlavní stránka patřila úvodníkům. Organizovaly se brigády a v *Kupředu* se na ně veřejně zvalo.

List také často informoval o úspěších podniku TESLA, Koramo, Frigera i Draslovka.

*"Den 5. července 1961 byl pro náš závod Draslovku v Kolíně obzvláště významným. Toho dne nám byl totiž propůjčen Rudý prapor krajského výboru KSČ a KOR. Sál závodní jídelny po skončení pracovní doby byl do posledního místa obsazen. Všechny starosti všedního dne byly ty tam.*¹⁵⁸

---

¹⁵⁷ Divadelní hlas Kolínska, 1959. Státní okresní archiv Kolín, archivní fond Okresní úřad Kolín

¹⁵⁸ Kupředu, Rudý prapor v Draslovce, 14. července 1961, číslo 29, první strana. Státní okresní archiv Kolín, archivní fond Okresní úřad Kolín

Často do něj přispívali také politici, například tajemník OV KSČ Kolín Jaroslav Červinka nebo Jaroslav Zmatlík, pracovník OV KSČ. Právě těm patřily úvodníky v podobě sloupků na hlavní stránce. *"Přes nepřízeň počasí se podařilo pracujícím v zemědělství na kolínském okrese splnit dodávku obilí státu ve všech druzích na 100,53 procent."*¹⁵⁹

3.5.1 Zájmová periodika šedesátých let

Na začátku šedesátých let se také objevují zájmová periodika. *Kulturní a sportovní měsíčník Osvětového domu v Kolíně* začal vycházet v lednu 1961, kdy navázal na *Zpravodaj SZK a Program kulturních pořadů v Kolíně*. Odpovědným redaktorem listu, který vycházel do května 1962, byl Antonín Slavík.¹⁶⁰

Pedagogický časopis Kolínska *Novou cestou* vydávalo okresní pedagogické středisko ONV v Kolíně. Psán byl na stroji na listy velikosti A4 a většinou byl bez obrázků. Objevovaly se v něm dlouhé články o kontrolách, komisích či jak mají vypadat vzorové vyučovací hodiny.

Ukázka toho, jak má vypadat výchovná stránka ve vyučování zeměpisu:

„Již při přípravě na vyučování zeměpisu je nutné promyslet nejen metodický postup hodiny, ale všechny prvky, jimiž budeme působit výchovně. K čemu zeměpis vychovává: k dialektickému myšlení, k lásce a úctě socialistické vlasti, k správnému vztahu k socialistickým státům a ke státům kapitalistickým, k správnému poměru k práci. Příklad výchovného využití učiva o Itálii v VII. třídě: Při rozloze a počtu obyvatelstva srovnání s ČSSR. Porovnání nadmořské výšky Apenin a Vysokých Tater. Graf naší letní a zimní teploty - porovnání s teplotami Pádské nížiny a Sicilie ve stejnou dobu. Výklad o zemědělství s použitím tabulky hektarových výnosů pšenice minulých let (například z roku 1960) - žáci z tabulky vyvodí, jak nízká je v Itálii úroveň

---

¹⁵⁹ Kupředu, vedoucí tajemník OV KSČ Josef Husa - Kolín první ve Středočeském kraji, 25. srpen 1961, číslo 35. Státní okresní archiv Kolín, archivní fond Okresní úřad Kolín

¹⁶⁰ Státní okresní archiv Kolín, archivní fond Okresní úřad Kolín

zemědělství. Výklad o Vatikánu - Je-li dobře připraven, žáci sami po výkladu zdůvodní, proč je papež nepřítelem pokroku a socialismu. ¹⁶¹

Pro Kolín stejně tak jako pro celou českou zemi znamenalo toto období příklon tisku směrem doleva. I zde se totiž projevovala stále sílící vazba na Sovětský svaz. V důsledku státní podpory závodních časopisů a okresních vesnických novin v 50. a 60. letech, se zvyšuje počet těchto periodik vycházejících na Kolínsku. Tyto listy musí naopak často řešit problém nezájmu zaměstnanců, kteří se dostatečně nepodílí na tvorbě obsahu. Přesto většina z těchto periodik vychází i několik let a některé existují až dodnes.

---

¹⁶¹ Novou cestou, prosinec 1962, J. Brož, Zdena Kašparová a R. Horálková. Státní okresní archiv Kolín, archivní fond Okresní úřad Kolín

Závěr

Diplomová práce Periodický tisk na Kolínsku od roku 1945 do počátku 60. let mapuje proměny, kterými prošel periodický tisk v Kolíně a jeho okolí po druhé světové válce.

Má práce nemá zvlášť oddělenou praktickou část, pokusila jsem se však praktické poznatky zahrnout do každé kapitoly. V první části jsem zmapovala geografickou a demografickou charakteristiku Kolínska, což by mělo sloužit k utvoření celistvého obrazu Kolínska a k pochopení dobového kontextu. V části druhé jsem pak chtěla zmapovat, jak vypadal tisk na Kolínsku, a doplnit zajímavé informace - například přiblížit, jaké postavení měli ve městě novináři.

Svou novou strukturou jsem se mírně odchýlila od původní odevzdané teze. Pro lepší orientaci bylo přidáno několik dalších podkapitol, které by měly ale čtenáři pomoci lépe pochopit všechny souvislosti.

Z diplomové práce lze vyvodit, že významný vývoj periodického tisku na Kolínsku lze sledovat již v 19. století. Po první světové válce se pak do popředí dostávají listy politických stran či kulturních spolků a organizací. V průběhu druhé světové války se periodický tisk na Kolínsku zásadně proměnil. Jelikož na Kolínsku před druhou světovou válkou nežilo příliš Němců, poválečný odsun německého obyvatelstva se do změn struktury tisku příliš nepromítl. Dochází ale k obnově tisku levicových stran, z důvodu nedostatku papíru však již nedochází k trvalé obnově periodik nepolitických spolků. Rozpadají se i samotné spolky a organizace. Události února 1948 pak významně změnilly strukturu periodického tisku v regionu.

Po roce 1948 pak regionální politický tisk na Kolínsku zanikl a začaly vznikat závodní časopisy a vesnické noviny, jejichž hlavní éra trvá skoro celá padesátá léta. Přestože cenzura byla po druhé světové válce zrušena, její roli v kontrole periodického tisku převzalo ministerstvo informací a list *Rudé právo* tak mohl být jediným listem, který v regionu vycházel.

Další změna přichází s rokem 1949, kdy své listy začínají vydávat skoro všechny místní závody jako Tatra, Frigera, Tesla, Draslovka nebo KORAMO. Šedesátá léta na

Kolínsku pak charakterizuje nově vycházející zpravodajský týdeník Kupředu a řada zájmových periodik.

Základním metodologickým východiskem této práce je studium dobových pramenů. Ve své práci jsem využívala tematickou literaturu a především archivní materiály ze Státního okresního archivu v Kolíně. Znáмым faktem však je, že archivní materiály z této doby nejsou úplné. Nedochovaly se například zápisy z redakčních rad a fond okresního vedení KSČ začíná až v roce 1948.

Mým záměrem bylo tedy především ukázat, jak tisk na Kolínsku po druhé světové válce vypadal, jak se proměňoval a uvést vše do souvislostí tak, aby i neinformovaný čtenář pochopil, proč k některým náhlým změnám docházelo a co za nimi stálo. Zároveň jsem ale chtěla upozornit na některá fakta či zajímavosti, které, ačkoliv nevystihují to nejpodstatnější, jsou krásnou názornou ukázkou tehdejší doby.

Struktura regionálních periodik na Kolínsku v období po druhé světové válce se výrazně změnila a produkce omezila. Přesto však právě toto období musíme vnímat jako předchůdce pro dnešní periodika. Vždyť řada regionálních listů, které tehdy vznikly, se na novinových stáncích objevuje i dnes.

Summary

This thesis "Periodický tisk na Kolínsku od roku 1945" (The Periodicals in Kolin District since 1945 till the Early 60's) surveys the changes the periodicals in Kolin and Kolin District underwent after the World War II.

There is not a separated part with practical examples in this thesis. I tried to include these examples into each chapter. In the first part I looked into both the geographical and demographical characteristics of Kolin District which could help the readers to imagine and understand the whole contemporary situation in this region. In the second part I wanted to introduce what was the press in Kolin District like and complete the interesting information, e. g. describe the "journalist status" in the town.

Choosing a new structure I deviated from the first version of the thesis already passed. Due to better orientation I added a few other subchapters, which should help the readers to understand the context in an easier way.

It is possible to deduce from this thesis that important development of the periodicals in Kolin District can be seen already in the 19th century. After World War I political and cultural periodicals became more and more important. During World War II the periodicals in Kolin District changed a lot. Because there did not live many Germans before World War II, the expulsion was not reflected in these structural changes so much. Nevertheless, the left-wing press was re-established, on the other hand this was not - because of lack of paper - the fall of apolitical periodicals. The apolitical organisations and unions fell apart too.

After 1948 the regional political press in Kolin District ceased a new factory magazines and rural newspapers started to appear. Almost the whole 50's were the main era of these periodicals. Although censorship was lifted after World War II, the Ministry of Information assumed this responsibility and controlled the periodicals. The Rudé právo Journal could be the only periodical which was allowed to be published in the District.

There is another change in the year 1949, when almost all local factories started to publish their own periodicals: Tatra, Frigera, Tesla, Draslovka or KORAMO. A new

published weekly newspaper Kupředu and other hobby magazines are characteristic of the 60's.

Studying of contemporary sources was the basic methodology used in this thesis. I used thematic literature, primarily archival materials deposited at the State District Archive in Kolin. It is known that the then archive documents are not complete. For example editorial boards notices are missing completely and documents were archived by the District Czechoslovakian Communist Party Leadership only since 1948.

Mainly, I wanted to introduce, how the press looked like in Kolin District after World War II, how it changed, and put everything into perspective so that also an uninformed reader can understand some changes and the reason for them. At the same time I wanted to emphasize some facts or interesting issues, which - although they are not the most interesting ones - are illustrative of that time.

The structure of the regional periodicals after World War II changed considerably and their production was restricted. Nevertheless, in this period contemporary periodicals are rooted. After all, we can still find a number of regional newspapers established at that time on newsstands.

Použitá literatura

- BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti. Praha: Grada publishing, a. s., 2011. ISBN 978-80-247-3028-8.
- Bibliografie regionálního tisku na okrese Kolín v letech 1863 - 1983. Kolín: Komise regionálních dějin OV KSČ v Kolíně a Regionální muzeum Kolín, 1984. Bez ISBN.
- FIALOVÁ, Ludmila, HORSKÁ, Pavla, KUČERA, Milan, MAUR, Eduard, MUSIL, Jiří, STLOUKAL, Milan. Dějiny obyvatelstva českých zemí, Praha: Mladá fronta, 1998.
- JELÍNEK, Zdeněk a Zdeněk HELFERT. Kolínsko. 1. vyd. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1990. ISBN 80-7057-025-3.
- JELÍNEK, Zdeněk. Vzpomínky na okupaci I. díl. Kolín: okresní výbor Českého svazu protifašistických bojovníků, 1986. Vydáno jako studijní materiál pro vnitřní potřebu Českého svazu protifašistických bojovníků. Bez ISBN.
- JOUZA, Ladislav. Historie a současnost podnikání na Kolínsku. Kolín, 1999. Bez ISBN.
- JOUZA, Ladislav a Jaroslav PEJŠA. Židé v Kolíně a okolí. Kolín: Regionální muzeum v Kolíně, 2005. ISBN 80-86403-07-6 ISSN 1210-6941.
- KAŇKA, Vladimír, ed. Bibliografie periodik v českých krajích 1945-1963: periodika, vycházející v Praze. Praha: St. knihovna ČSSR-Národní knihovna, 1963. Bez ISBN.
- KEZLOVSKÝ, Josef. Sokolská župa Tyršova: Památník vydaný ke 120. výročí založení. Kolín: Sokolská župa Tyršova, 2004. Bez ISBN.
- KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. Dějiny českých médií 20. století. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8.
- KRONUS, Jaroslav. 150 let rozvoje kolínského průmyslu. Kolín, 1998. Bez ISBN.
- KUKLÍK, Jan, Jan GEBHART. Velké dějiny zemí Koruny české 1938-1945. 1. vyd. Praha: Paseka, 2007. ISBN 80-7185-264-3.
- KUČERA, Milan. Populace České republiky 1918-1991. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 1994.
- MAREK, Robert, Květoslava ČEJDOVÁ-MATHONOVÁ a Čeněk PODLIPSKÝ. Kolín: Město dobré obchodní a průmyslové tradice. Praha: Hospodářská propagace Československa, 1947. Bez ISBN.
- MAREK, Robert. Město Kolín: Jeho vývoj dějinný, kulturní, obchodní a průmyslový. Kolín: Odbor Klubu čs. turistů v Kolíně, 1927. Bez ISBN.
- Rafinerie minerálních olejů, národní podnik, závod v Kolíně. In Kolín: město dobré

obchodní a průmyslové tradice. Brno, 1947. Bez ISBN.

SCHULZ, Winfried: Analýza obsahu mediálních sdělení. Praha: Karolinum, 2004.

ŠTROBL, Karel. Politický tisk Kolínska a Českobrodsko v období mezi světovými válkami. Archivní prameny Kolínska - 2002. Kolín: Státní okresní archiv, 2003. Bez ISBN.

TYČ, Miroslav. Osobnosti kultury. Vydal Polabský Zlatý pruh, Kulturní společnost Miroslava Benáka, 2006. Bez ISBN.

VÁVRA, Josef. Dějiny královského města Kolína nad Labem: oddělení první. Kolín, 1888. Bez ISBN.

VOJTÍŠEK, Václav. O nejstarších knihách města Kolína nad Labem k diplomacie městských knih českých. Brno: Časopis Matice Moravská, 1917. Bez ISBN.

ZUBÍKOVÁ, Klára. Židovská obec v Kolíně 1848 - 1953. 1. vyd. Kolín: Nezávislé centrum pro studium politiky, Academia Rerum Civilium - Vysoká škola politických a společenských věd, s. r. o., 2008. ISBN 978-80-86879-19-2.

100 let speciální polygrafické výroby v Kolíně. Kolín: Redakční kolektiv ve spolupráci s Regionálním muzeem a Okresním archívem v Kolíně, 1979, s. 95. Bez ISBN.

Svaz československých novinářů. Československý tisk 1945 – 1955. Praha: Novinářský studijní ústav, 1955. Bez ISBN.

Jak jsme začínali a co jsme vykonali. In Kolín: město dobré obchodní a průmyslové tradice. Brno, 1947. Bez ISBN.

Archivní materiál + studie archivních titulů periodik:

Státní okresní archiv Kolín.

Studovaná periodika:

Budovatel Vysočiny a Polabí. Kolín: Krajský výbor KSČ v Havlíčkově Brodě, 1948.

Dnešní doba: časopis závodní skupiny ROH při ONV Kolín. ZS ROH při ONV Kolín. 1951-1952.

Hlas zaměstnanců Draslovky. Kolín: Závodní odborová skupina, 1950 - 1959.

Jaselský hlas: časopis zaměstnanců n.p. Frigera Kolín.

Kolínský tatrovák. ZO KSČ, ZS ROH a vedení závodu Strojírny Tarta Kolín, 1957

Kolínský železničář. ZO KSČ, ZO ROH ved. Závodu ČSD v uzlu Kolín, 1956 – 1964.

Náš hlas: Budovatelský list zaměstnanců nár. podniku TESLA, závod Kolín. Kolín: ZOS TESLA Kolín, 1949 - 1953.

Naše hlasy: časopis zaměstnanců Lučebních závodů n.p. Kolín. ZOS Lučební závody n.p. Kolín, 1951-1953.

Náš list: závodní časopis zaměstnanců fy J. L. Bayer, akciová společnost pro průmysl tiskařský a papírenský, národní správa v Kolíně. Kolín: Závodní skupina ROH za spolupráce závodní rady a správy závodu, 1947.

Naše práce: Závodní časopis zaměstnanců Kolínské rafinerie minerálních olejů. Kolín: závodní odborová skupina ROH, 1949.

Novou cestou: Okresní pedagogické středisko ONV v Kolíně.

Podlipanský zemědělec. Středočeské knihtiskárny n.p. Český Brod. 1950 – 1952.

START - KORAMO: Časopis zaměstnanců rafinerie minerálních olejů. Kolín: ZO KSČ, ZS ROH, ČSM a vedení závodu, 1950 - 1954.

Středočeské hlasy: List XI. kraje Československé sociální demokracie. Kolín: Krajský výkonný výbor čs. soc. demokracie, 1946 - 1948. ISSN neuvedeno.

Tatra - Závod Kolín: Závodní časopis zaměstnanců Tatra Kolín. Kolín: závodní skupina ROH za spolupráce závodní rady a právy závodu, 1949 - 1953.

Úder. Kolín: Krajský výbor KSČ v Kolíně, 1945 - 1948.

Tatrovák. ZO KSČ, ROH, ČSM a vedení závodu Strojírny Tatra, závod Dukelských hrdinů, 1952.

Týden Kolínska. ONV Kolín, 1958-1960.

Velimské rudé srdce: Závodní časopis pracujících závodu Velim - národní podnik - Standard. Kolín: kolektiv závodní organizace ROH, 1949. ISSN neuvedeno.

Vesnické noviny Kolínska. Kolín: Jednotný svaz českých zemědělců v Kolíně, 1951.

Věstník Hasičské župy kolínské: Měsíčník věnovaný zájmům hasičsko - samaritským. Kolín: Hasičská župa kolínská, 1929 - 1933,

Věstník Klubu č.sl. turistů - odbor Kolín. Kolín: R. Hraba, R. Marek, 1924 – 1941.

Věstník Okresní hasičské jednoty kolínské čís. 13. Kolín: Okresní hasičská jednota kolínská čís. 13, 1940 - 1942.

Věstník Okresního národního výboru v Kolíně: Úřední časopis pro politický okres Kolín. Kolín: Okresní národní výbor v Kolíně, 1945.

Věstník Sokolské župy Tyršovy. Kolín: Sokolská župa Tyršova v Kolíně, 1936 – 1941, 1948.

Věstník. Kolín: správní výbor Sebevzdělávacího sdružení studentů státního reálného gymnasia v Kolíně, 1923.

Věstník: Odborný věstník společenstva hostinských a výčepním pro soudní okres kolínský. Kolín: Karel Štembera, 1936.

Zpravodaj Kolínského Tělocvičné jednoty Sokol. Kolín: Kolínská Tělocvičná jednota Sokol, 1931 - 1941.

On-line zdroje:

PROCHÁZKA, Jiří. Kronika 40 let budování města Kolín 1984. In: Mukolin.cz [online]. Kolín, 2011.

Dostupné z: <http://www.mukolin.cz/cz/o-meste/kronika-mesta/kronika-40-let-budovani-mesta-kolin-1984/>

Kolínské divadlo

Dostupné z: <http://www.divadlokolin.cz/cms/historie/divadlo-kolin>

Seznam obrázků a grafů

Graf 1: Počet zastavených titulů	29
Graf 2: Počet titulů závodních časopisů, které vycházely na Kolínsku.....	53
Obrázek 1: Znak města – Městský úřad Kolín	5
Obrázek 2: Krajská správa ČSÚ pro Středočeský kraj, SO ORP Kolín, stav k 1. 1. 2014	6
Tabulka 1: Demografický vývoj okresu	16
Tabulka 2: Počet pracovníků ve významných kolínských podnicích v uvedených letech	21

Seznam příloh

Titulní strany vybraných periodik od roku 1945 do počátku 60. let

Příloha č. 1: Týden Kolínska	1
Příloha č. 2: Divadelní hlas Kolínska	2
Příloha č. 3: Kožešník.....	2
Příloha č. 4: Kožešník.....	3
Příloha č. 5: Kupředu.....	3
Příloha č. 6: Náš list	4
Příloha č. 7: Naše Práce	4
Příloha č. 8: Náš Hlas	5
Příloha č. 9: Náš Hlas	5
Příloha č. 10: Novou cestou	6
Příloha č. 11: Závod Kolín.....	6
Příloha č. 12: Závod Kolín.....	7
Příloha č. 13: Závod Kolín.....	7

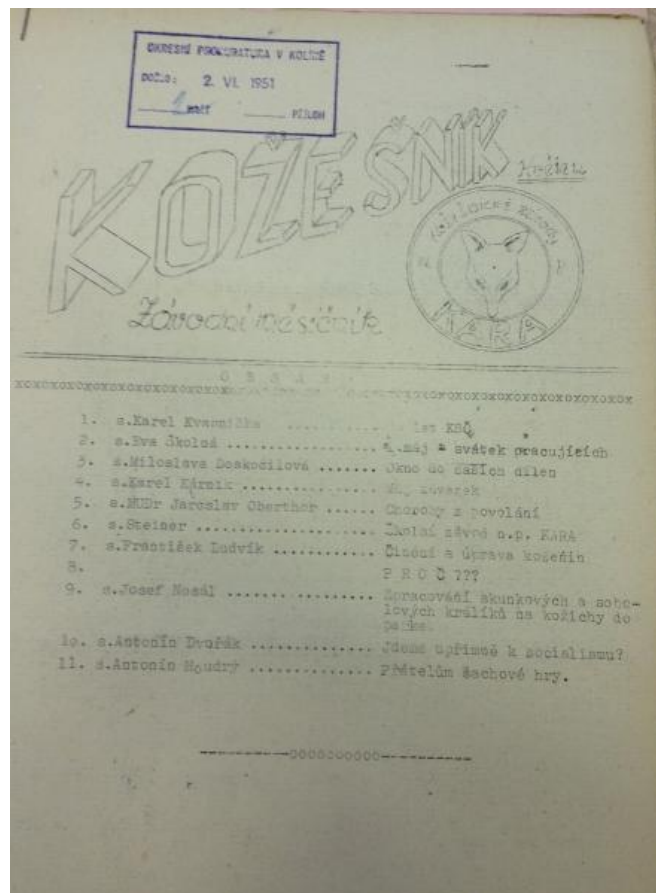

Příloha č.2: Divadelní hlas Kolínska

Příloha č.3: Kožešník

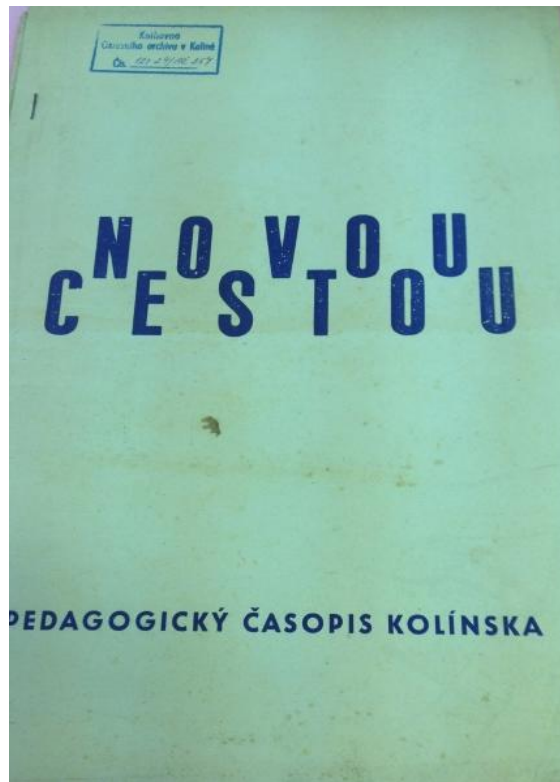
Příloha č.8: Náš hlas

Příloha č.9: Náš hlas

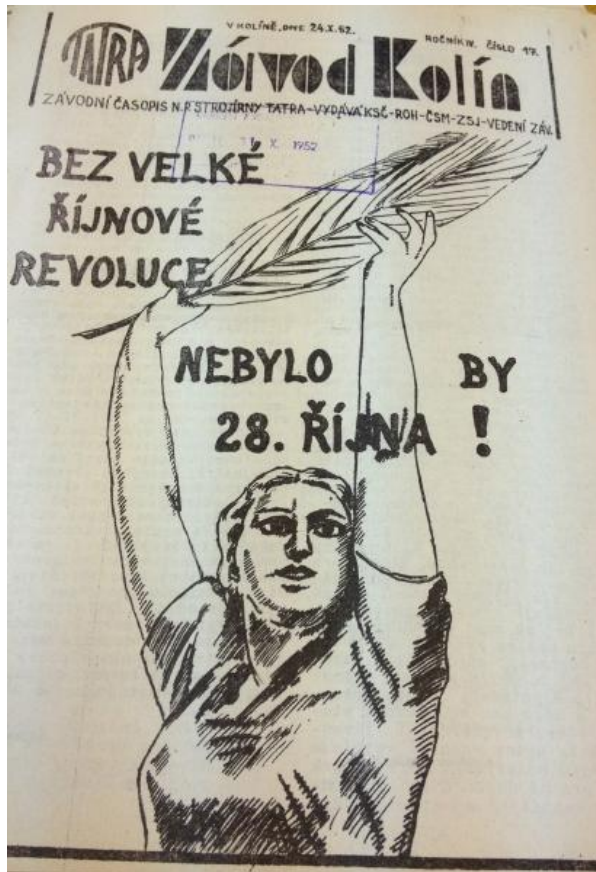
Příloha č. 10: Novou cestou

Příloha č.11: Závod Kolín

Příloha č.12: Závod Kolín

Příloha č.13: Závod Kolín

